Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 292 (13781) | 1974 оной декабриин 14, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

НОМ — ХҮНЭЙ ХАНИ

Совет мэдээжэ уран зохёолшод Николай Островскиин «Булад лажа хатуужааб», Александр Фадеевэй «Залуу гварди» гэһэн романуудай, ородой болон совет олонациональна литературын эрхим зохёолнуудай үндэһэ һуури дээрэ хүмүүжэһэн, тэдэнэй баатарлиг геройнуудтай ханисаһан совет хүнүүд дэлхэй дээрэ эгээн ехээр ном уншадаг юм. Ном хадаа совет хүнүүдэй үнэн сэхэ ханинь, тэдэнэй ямар нэгэн бэрхэшээлнүүдые дабан гараха ёһотой туһалагшань, зүб зүбшөөл үгэдэг нүхэрынь мэтэ болоо бшуу.

Хэблэгдэн гарадаг номуудые олоной дунда тарааха зорилго гүрэн түрын удха шанартай хэрэг болонхой. Манай орон дотор шэнэ байдал байгуулха хэрэгтэ ном ехэ туһатай. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ хэблэгдэһэн номууд типографиһаа гарамсаараа граждан дайнай фронтнуудта, һургуулинуудта, уншалгын гэрнүүдтэ эльгээгдэдэг бэлэй. Түрүүшын табан жэлнүүдэй мантан томо барилгануудай — Магниткын, Днепрогэсэй, Комсомольск-на-Амуре хотын барилгашадай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ тэмсэжэ байһан сэрэгшэдэй түрүүшынь туһалагша, түрүүшынь хани болодог байгаа. Дайсанай һомондо дайрагдажа, совет сэрэгшын шуһаар будагдаһан хэды олон ном оронойм най музейнүүд соо нарин нягтаар хадагалагдажа байдаг гээшэб!

Байгал-Амарай түмэр замай барилга манай орон доторхи мүнөө үе сагай мантан томо барилга болоно. Энэ барилгын адресаар оронойм най нютаг бүхэнһөө элдэб янзын ашаан — барилгын материалнууд, машина ба бусад техникэ, эдеэ хоолой зүйлнүүд болон хубсаһа хунар үдэр бүри ерэнэ. Тиимэ ашаанай дунда ном түрүүшын һуури эзэлнэ. Совет ороной олон хото городуудай, хүдөө нютагуудай ажалшад, һургуулинуудай һурагшад һайн дураараа номуудые суглуулаад, БАМ-ай барилгашадта эльгээнэ. Зүүн-Сибириин соёлой институдай студентнэр, республикын һургуулинуудай һурагшад хэдэн мянгаад ном суглуулжа, тэндэхи барилгашадта эльгээнэ.

Шэнэ хүнэй үзэл бодолой хүгжэн тогтонижохо хэрэгтэ ном тон ехэ үүргэтэй гэжэ түрэл Коммунис партимнай тоолодог. Совет засагай үедэ орон доторнай 145 үндэһэ яһатанай хэлэн дээрэ 40 миллиард шахуу хэһэг ном хэблэгдэн гаргагдаа. Мүнөө жэл бүри 1,5 миллиард хэһэг ном хэблэгдэнэ.

Совет орон дотор хамтадаа 360 мянган, тэрэ тоодо Буряадай республикада 1100 гаран библиотекэ тоологдоно. Республикын библиотекэнүүдэй номой жаса арбан миллионһоо үлүү болоо. Жэл соо дунда зэргээр 77 мянган хүн ниитын библиотекэнүүдһээ ном абажа уншана.

Олон мянган уншагшадай үдэр бүриин эрилтэ һайнаар хангажа, хүдэлмэреэ шадамараар эмхидхэдэг библиотекэнүүд республика доторнай олошорно. Жэшээ болгон Хориин аймагай библиотекэнүүдые хараад үзэе. Эндэ библиотекэнүүдэй ажал ябуулга нэгэ гуримаар эмхидхэгдэнэ. Аймагай түбэй библиотекэ бүхы библиотекарьнүүдэй ажалай методическа гуламтань боложо, тэдэнэртэ айхабтар ехэ туһа хүргэжэ байдаг. Нүүдэл библиотечкэнүүдые эмхидхэжэ, холын малшадта ном абаашажа үгэхэ, тэдэниинь һэлгэхэ хэрэг эндэ гуримшуулагданхай.

Зэдын аймагай Дэрэстэйн, Мухар-Шэбэрэй аймагай Хонхолын, Хяагтын аймагай Ехэ-Хүдэриин, Захаамин ай аймагай Дабаатын, Дүтэлүүрэй хүдөөгэй библиотеканууд, Яруунын аймагай Нарһатын хүүгэдэй библиотекэ ажал ябуулгаяа таатай зохидоор эмхидхэжэ, ажалшадай зүгһөө магтаалда хүртэнэ. Дурсагдаһан библиотекэнүүдтэ уншагшадай конференцинүүд болодог, нүүдэл библиотечкэнүүд эмхидхэдэг байна. Уншагшадынь жэлһээ жэлдэ олошорно.

Республикын ажалшадта ном худалдалга һүүлэй үедэ нилээд һайжараа. Энэ табан жэлэй эхинһээ хойшо номой гушаад шэнэ магазин нээгдээ. Улаан-Үдэ хотодо, аймагуудай түб һууринуудта номой базаар, һайндэрнүүд эмхидхэгдэжэ, уран зохёолшод уншагшадтай уулзадаг болоо. Ажалаа муу бэшээр эмхидхэдэг номой магазинууд олон. Эдэ бүгэдэ хадаа ном тарааха хэрэгтэ ехэ нүлөөтэй, тон һайшаалтай хэрэг болоно.

Хүдөөгэй номой зарим магазинууд муугаар хүдэлнэ, зариманиинь хэрэгтэй ном заримдаа үгы байдаг. Буряадай уран зохёолшодой номууд хүдөөгэй магазинуудта яахадаашьеб хомор байдаг болошоо. Олохон нютагуудта номой тусхай магазин үшөө үгы байһаар. Тиимэ нютагуудтахи элдэб янзын магазинуудта ном худалдагдадаг заншалтай. Тээд олонхи ушарта номууд магазинай харанхы буланда, али хүнэй обёорхоор бэшэ газарта табяатай байдаг. Буряад һургуулинуудта үзэхэ номууд хүдөөдэ үгы аад, Улаан-Үдын магазинуудта жэрылдэсэ табяатай байха. Дурсагдаһан эдэ дутагдалнуудые усадхаха талаар республикын Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй, полиграфиин ба ном худалдалгын управлени дары хэмжээ абаха зэргэтэй.

Ажал ябуулгаяа ёһотоор эмхидхэдэггүй библиотекэнүүд цөөл дайралдана. Уншагшадай конференцинүүд үсөөн үнгэргэгдэнэ. Зарим библиотекэнүүдэй номой жаса дан удаанаар ургана. Хүдөөгэй олохон библиотекэнүүд ажалшадай дунда соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэри биратайгаар ябуулнагүй. Эдэ бүгэдэ дутагдалнууд Түнхэнэй, Прибайкалиин, Ахын, Хэжэнгын ба бусад аймагуудай олохон библиотекэнүүдтэ сэхэ хабаатай.

Бүхы дэлхэй дээрэ хэблэгдэдэг номуудай зургаанай нэгэ хубинь Советскэ Союзда хэблэгдэнэ. Энэмнай манай ороной хүн зоной ёһотой омогорхол болоно бшуу. СССР-эй дотор хэблэгдэдэг номуудай гүн гүнзэгы удхань, эрхим найруулгань совет литературын нэрэ хүндые бүри ехэ ургэнэ. Фабрика ба заводуудта, колхоз ба совхозуудта, һургуули ба библиотекэнүүдтэ, город болон хүдөө нютагуудта хүнэй хани — ном бүри олошорог лэ! Тиигэбэл арад зоной ажабайдал бүри һонирхолтой, түгэс удхатай болохо бшуу.

ТОДОРХОЙЛХЫ ЖЭЛЭЙ ДҮҮРЭТЭР

17

ҮДЭР ҮЛЭБЭ

ХОЁР СТАНЦИИН МҮРЫСӨӨН

Түмэр замай станцинуудай түрүү коллективүүд үбэлэй бэрхэшээлтэй үедэ һаадгүйгөөр ажаллажа, социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэжэ байна. Тэдэнэй дунда Горхон, Кижа станцинуудай коллективүүд оролсоно.

Эдэ коллективүүд хоорондоо мүрысэхэ тухай договор баталаад, жэлэй ахиндэ социалис уялга абаһан байгаа. Тиихэдээ бэе бэедээ туһа хүргэхэ, хирэ-хирэ болоод лэ уулзажа хөөрэлдэхэ, дүй дүршэлөө халан абалсаха гэжэ шиидээ һэн.

Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд һара бүхэндэ согсолон гаргагдана. Хоёр коллектив даабаряа ходо үлүүлжэ байна. Һаяхан ноябрь һарын үрэ дүн согсологдоо. Тэдэнэр дахинаа даабаряа үлүүлэн дүүргэһэнээ тэмдэглэбэ.

Горхон станциин коллектив вагонуудые миин байлгаха сагые ехээр хороожо шадаа. Вагонуудта ашаа тээхэ, буулгаха саг 2,2 часаар хороогдоһон байна. Кижа станциинхид хараалагдаһан нормо соонь вагонуудые сулөөлжэ байгаа. Тиихэдээ тэдэнэр модо, мүн ондоо зарим ашаа ашан ябуулха даабаряа үлүүлэн дүүргээ.

Эдэ хоёр коллектив поезднуудые һаадгүй һайнаар ябуулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа үлүүлһэн байна. 1974 оной түсэбые холо уридшалан дүүргэхэ байһандаа тэдэнэр найдана.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ АХИГДАБА

„Забайкаллес" комбинат жэл соо 3 миллион 830 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ түсэбөө болзорһоонь 18 хоногоор урид дүүргэбэ

Комбинадай хүдэлмэришэд юһэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 50 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ гэһэн социалис уялга абаһан юм. Энэ зорилгые дүүргэхын түлөө леспромхоз бүхэнэй модошод хүсэ шадалаа элсүүлжэ ороһон. Баргажанай, Худанай, Хурамхаанай, Итанцын леспромхозуудай коллективүүд жэлэй эхинһээ эршэтэй шангаар хүдэлжэ, социалис мүрысөөндэ ходо эрхимлэжэ ябана. Эдэ леспромхозуудай хүдэлмэришэд түрүү онол арга хэрэглэн, 1,5 халаан соо модо бэлэдхэжэ, даажа абаһан машина техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглана.

Байгша оной август һара соо Итанцын леспромхозой хүдэлмэришэд томодхогдоһон бригада эмхидхэһэн юм. Иимэ бригадын коллектив һарадаа 7.000—7.100 кубометр модо бэлэдхэдэг болонхой. Тиихэдэ Хурамхаанай леспромхоздо В. П. Парамоновой бригада һарадаа 8.000 кубометр модо бэлэдхэнэ. Томодхогдоһон бригадын хүдэлмэришэдэй арга боломжонь тон ехэ, ажалайнь бүтээсэ ехэ, продукциинь өөрын үнэ хямда, абаһан уялгань саг соогоо дүүргэгдэнэ.

Республикымнай модошодой бүхы дээрээ оролдосотой бэрхээр хүдэлжэ байһанай ашаар һара бүринь даабари үлүүлэн дүүргэгдэнэ. «Забайкаллес» комбинат дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлдэ 3 миллион 830 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа декабриин 13-да амжалтатайгаар дүүргээд, һарын дүүрэтэр үшөө 200 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ гэжэ шиидэбэд.

Н. ТЮРНЕВ.

ҮНИНЭЙ ҮХЭРШЭН

Үбһэ тэжээлээр тиимэ элбэг бэшэшье һаа, жэлэй ямаршье сагта тарган мяха гүрэндөө элбэгээр худалдахын тула олонхи ажахынууд намарүбэлэй сагта үхэр мал олоор шахан таргалуулдаг болонхой.

Тиихэдэ шэмэрүүн хүйтэнэй үедэ үхэрнүүдые һайн, дулаан байрада байлгажа, үбһэ тэжээлыень зүбөөр үгөөд, шадамараар шахан таргалуулха гээшэ тон шухала. Энэ талаар Баргажанай совхозой үнинэй малшан Иннокентий Филиппов үхэрнүүдые үбэлэй сагта шахан таргалуулха талаар ехэ баян дүршэлтэй болонхой. Үргэн ээмтэй, хүдэр томо бэетэй тэрэ хүн 15 жэлэй туршада энэ хүнгэн бэшэ, харюусалгата ажал даажа байна. Иннокентий Иокимович жэл бүри олохон үхэр шахан таргалуулжа, нилээд ехэ мяха гүрэндөө тушаана, ажахынгаа түсэб, даабаряа дүүргэхэ хэрэгтэнь горитой хубита оруулна. Жэшээлхэдэ, гансахан энэ жэлые абаад үзэе, тэрэнэй гүүртын малшад намарһаа хойшо 1370 центнер тарган мяха гүрэндэ тушаагаа гэхэ гү, али түсэбөө 100 центнерээр үлүүлэн дүүргэ. Шахамал үхэр бүхэниинь 360 килограммһаа бага шэгнүүртэйгээр тушаагдаа.

Мүнөө эндэ 1300 үхэр шахан таргалуулагдажа, заримаиинь ерэхэ жэлдэ гүрэндэ тушаагдахаар түргэн томо болгогдожо байна. Мүн бэеэр томошог олохон үхэрынь жэлэй эсэс болотор эрхим тарган болгогдожо, мяханай комбинадта ябуулагдаха юм.

Нэн түрүүн үхэр малайнгаа харууһа, тэжээлые шадамараар эмхидхэжэ, малшад өөһэдөө габшагай шангаар лэ ажаллаһанай ашаар һайн үрэ дүн түйлана. Илангаяа шахамалнуудаа зоотехниин нарин заабариин ёһоор эдеэлүүлхэ, досоогоо сэбэр, хуурай байрада байлгаха гэжэ оролдоно.

Гүүртые даагшатай суг хүдэлдэг малшан Иван Матвеевич Аксентьев баһал ажалаа арбан хургандаал адли мэдэхэ ажалша бэрхэшье хүн юм.

Ф. СОРОКИН.

Баргажанай аймаг.

АРБАН ХОНОГООР УРИДЛАХАНЬ

Улаан-Үдын пристаниин коллектив юһэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлдэ уһан замаар ашаа шэрэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн юм. Теплоходой капитан Николай Никитович Мокров Сэлэнгэ, Сүхэ голнуудаар Хяагтын, Сэлэнгын аймагуудай ажахынуудта шэнгэн түлишэ, оньһон техникэ зөөһэн байна. Николай Никитович Мокров мүнөө суднаяа заһабарилжа эхилэнхэй.

Токарна station...

Токарна станогой дэргэдэ зогсожо, хэрэгтэй болоһон детальнуудые шэнээр бүтээнэ. Электро-гагнууршанай мэргэжэлээршье хүдэлнэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг экипажай коллектив суднаяа хараалагдаһан болзорһоонь 10 хоногоор урид дүүргэхэ зорилго табяад, хүдэлжэ байна.

Д. БАЛДАНОВ.

ГАБШАГАЙ АЖАЛАЙ ХОЁР ҺАРА

— Коллектив ямараар ажаллажа гарааб?

— Һайнаар, түсэб 105 процент дүүргэгдээ.

— Халаанай даабари 6,8 процентээр үлүүлээбди.

— Халаанай даабари дүүргэгдээгүй. Шалтагааниинь...

Үглөө бүхэндэ Онохойн модоной комбинадта иимэхүү хөөрэлдөөн болодог. Комбинадай начальник Владимир Андреевич Тителко, тэрэнэй үгы һаань, главна инженер Николай Федосеевич Опак иимэ асуудалтайгаар цехүүдэй начальнигуудта хандадаг. Тэдэнэрынь тоб гэмэ харюу үгэдэг болонхой.

Энэ хөөрэлдөөнэй үедэ комбинадай цехүүдэй халаанай даабарине хэр зэргэ дүүргэһэниинь шалгагдана. Али нэгэ цехэй даабаряа дүүргэжэ шадаагүй һаань, тэрэнэйнь шалтагаан, ажалайнь дутагдал тэрэ дарыдаа элирүүлэгдээдхинэ. Һүүлээрнь ямар туһаламжын хэрэгтэй болоһониинь, ямар хэмжээ абаха тухайнь мүн лэ зүбшэгдөөд, эсхиhо хэмжээн абтадаг.

Социалис мүрысөөнэй үрэ дүнгүүдэй үдэр бүхэндэ согсолон гаргагдадаг болоһоной һүүлээр комбинадай хүтэлбэрилэгшэд парткомой секретариин, профсоюзай рабочкомой түрүүлэгшын хабаадалгатайгаар үглөө бүри богони зүблөө радиоселекторээр үнгэргэдэг болоо. Иимэ зүблөөн хүнүүдые ажалһаань һаатуулнагүй. Хэдэн минутын туршада үнгэргэгдэдэг энэ хөөрэлдөөнэй үедэ халаанай үрэ дүнгүүд согсологдодог, ээлжээтэ зорилго, шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнууд элирүүлэгдэдэг.

Үйлэдбэриин хүтэлбэрилхы тушаалтай хүдэлмэрилэгшэд энэ зүблөөндэ хабаадалсажа, комбинадай бүхы цехүүдэй байдал мэдэжэ абадаг. Үнгэрһэн суудхын ажалай үрэ дүнгүүд зүблөөнэй һүүлээр комбинадай радиогоор соносхогдожо, бүхы коллективтэ мэдээжэ болгогдоно.

Комбайнадай коллектив табан жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхэ социалис мүрысөөндэ оролсожо, урдаа тодорхой зорилго табиһан юм. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые харуулжа ябана. Энэ жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхын тула габшагай ажалай хоёр һара комбинадта соносхогдоо.

Габшагай һарануудай гол зорилго юуб гэхэдэ, бии байгаа техникэеэ ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин саг һайнаар хэрэглэхэ асуудал юм. Тиигэжэ ехэ продукци бүтээн гаргаха, табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй даабари холо үлүүлхэ гэжэ хараалагдана. Байгша оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэл, табан жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ бата бэхи үндэһэ һуури байгуулагдаха юм.

Иимэ мэдээсэлые һайшаан угтан абаһан хүдэлмэришэд ажалай вахтада жагсаад, ноябрь, декабрь һарануудай даабарине холо үлүүлэн дүүргэжэ байна. Олонхи бригада, участогуудай коллективүүд энэ хоёр һарые бүтээсэ ехэтэй ажалаар тэмдэглэхэ, даабаряа халаан бүхэндэ үлүүлхэ гэжэ оролдоно. Энээнэй ашаар жэлэй үнгэрһэн 11 һарын даабари, мүн ноябрь һарын түсэб холо үлүүлэгдэһэн байна.

Коллектив товарна продукци үйлэдбэрилэн гаргаха, продукци худалдаха даабари амжалтатайгаар дүүргээ. Ноябрь һарын даабариһаа гадуур горитой ехэ продукци бүтээн гаргагдаа, худалдагдаа. Түсэбһөө гадуур 10 мянган шахуу түхэригэй продукци худалдагдаа.

Халаанай даабари дүүргэдэггүй коллектив мүнөө үгы шахуу. Габшагай ажалай һара гэжэ соносхогдоһон ноябрь, декабрь соо бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха гэжэ коллектив, хүдэлмэришэн бүхэн оролдоно.

Модоной үлэгдэл, халдаһанһаа плитэ үйлэдбэрилдэг цехэй, гэр барилгада хэрэгтэй элдэб хэрэгсэлнүүдые бэлдэдэг цехэй коллективүүд габшагай хоёр һара соо ехэ бүтээсэ түйлана. Ноябрь һарын түсэбөөр хараалагдаһан 2.900 кубометрэй ороидо 3.200 кубометр плитэ үйлэдбэрилэгдөө. 112 дүрбэлжэн метр гэр барилгын хэрэгсэлнүүд даабариһаа гадуур бэлдэгдэһэн байна. Модон хайрсаг хэхэ, модо хюрөөдэхэ, модо ашаха, буулгаха даабари үлүүлэн дүүргэгдээ.

«Манай коллектив түсэбөө үлүүлээ» гэһэн соносхол үглөө бүхэндэ бүхы шахуу цехүүдһээ абтана. Габшагай ажалай хоёр һарын үедэ түрүүшүүлэй тоо улам олошорно. Владимир Гарбовай, Юрий Тимофеевэй даадаг модо хюрөөдэгшэдэй, И. Н. Кузнецовой, А. И. Малышевай хүтэлбэрилдэг модо ашагшадай, буулгагшадай бригаданууд ноябрь соо оло дахин түрүүлжэ гараа. Тэдэнэй хүндэлэлдэ алдар солын Ажалай туг комбинат дээрэ хэды дахин хиидхүүлэгдэһэн байна.

Ноябрь, декабрь һарануудай социалис мүрысөөнэй нэмэлтэ гурим баталан абтаа. Тэрэнэй ёһоор үйлэдбэриин түрүүшүүл моральна, материальна һайн урмашуулгада хүртэхэ юм. Энэ мүрысөөнэй үедэ бүри шэнэ үүсхэл гаргагдажа, дэмжэгдэжэ байна. И. Б. Рычковой, В. С. Кузнецовой даадаг бригаданууд долоон хоногой даабарине 4,5 хоног соо дүүргэхэ социалис уялга абаад, тэдэнэй жэшээгээр ажаллахыень бусад бригадануудые уриһан юм. И. В. Ластовскиин, Ф. А. Яковлевай хүтэлбэрилдэг модо хюрөөдэгшэдэй, В. Е. Балаганский, И. Заликман гэгшэдэй плитэ үйлэдбэрилэгшэдэй бригаданууд долоон хоногой даабарине 4,5 хоног соо дүүргэдэг болоо.

Жэлэй дүүрэхэ үдэрэй дүтэлхэ бүри социалис мүрысөөнэй эршэ шангарна. Ажалдаа шалгарагшадай дунда шэнэ нэрэнүүд олошорһоор. Комбинадай коллектив габшагай ажалай хоёр һарада шэнэ амжалта түйлаха, табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбые холо үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн зорилгоёо бэелүүлжэ байна.

С. БАРДАМОВА.

„СОЮЗ" ОНГОСО НИИДЭХЭЭР БЭЛЭН

Замбуулинай онгоһын экипаж совет ба гадаадын журналистнуудтай уулзаба

«Союз» — «Аполлон» гэ... программын ёһоор совет-... рикан туршалгын хэгдэ... эхилхэ хүрэтэр долоон ... үлүүтэй саг үлөөд бай... Уласхоорондын шахар... байдалай һуларалгын ... замбуулинине шэнжэ... ашагладаг хоёр ехэ гү... — Советскэ Союзай Америкын Холбоото Штадай арадуудай үгээ эйлолгын улам бэхижэжэ ...анай гэршэ тэмдэг гэжэ ...йн олонниитын тоолодог ...дүйн ниидэлгэдэ бэтэд... шухала хүдэлмэри хэг... байнхай. Совет, амери... онгосонуудай ерээдүйн ...дэлгэ амгалан уг зорил... юм, дэлхэйн бүхы ...уудай аша туһада замбуулинай дайдые хамтаа шэнжэлхэ ба ашаглаха ...тэ хабаадаха зам нээ... Энэ талаарнь абажа хара... «Союз-16» онгосын ...лгэ — «Союз» — ...ллон» гэжэ программ... дүүргэгдэжэ шадагдаха ...анай үшөө нэгэ гэршэ ...но.

...СССР-эй лётчигууд-космо...нууд — мүнөө Совет... Союзай хоёр дахин Ге...ууд болоһон Анатолий ...липченко, Николай Ру...шников ерэхэ жэлдэ ...хэ хамтын ниидэлгын ...хэл болгон, шэнэдхэг... «Союз» онгосоор нии... ерэһэниинь мэдээжэ. ...—зургаан үдэрэй нии..., научно-техническэ ...алгануудые анхаралтай... адаглан хаража байһан ...тэдэй һанамжын ёһоор, ...альна шалгалта болоо.

...имэһээ, декабриин 12-... Звёздный хотодо космо...нуудтай уулзаһан совет, гадаадын журналистнуудай зүгһөө «Союз-16» онгосын экипажай хүдэлмэри тушаа иимэ ехэ анхарал хандуулһаниинь ойлгосотой. СССР-эй МИД-эй Хэблэлэй таһагые даагша В. Н. Софинский тус уулзалгые нээгээ.

Замбуулин соогуур ниидэлгын ямараар үнгэрһэн тухай, ниидэлгын программатай зохилдуулан, эдэнэй хэһэн научна ба техническэ туршалганууд тухай космонавтнар-туршалгашад А. В. Филипченкын, Н. Н. Рукавишниковай хөөрөөнүүдые уулзалгада хабаадагшад тон анхаралтайгаар шагнаа. Бүхы шэнэ түхеэрэлгэнүүд, элдэб янзын онгосонуудай ниидэлгэнүүдые хараада абажа бүтээгдэһэн түхеэрэлгэнүүд онсо наринаар шалгагдаа. Энэнь түбхын түрүүн залгалдалгын агрегадта, амидарал хангаха оньһон түхеэрэлгэнүүдтэ хамаадана. Зүг шэглэлые тодорхойлхо түхеэрэлгэнүүд, хэлхеэ холбооной, радиогой ба телевидениин хэрэгсэлнүүд туршагдан шалгагдаба.

— «Союз-16» онгосын бүхы түхеэрэлгэнүүд тоти мэргэнээр, найдамтай һайнаар хүдэлөө, — гэжэ онгосын командир А. В. Филипченко, ниидэлгын дүнгүүдые согсолхо зуураа мэдүүлээ. — Энэ хадаа манай онгосые ниидэлгэдэнь бэлдэлсэһэн бүхы мэргэжэлтэдэй аша габьяа болоно. Тэрэшэлэн «Союз» онгосо ерээдүйн ниидэлгэдэ бэлэн болонхой гэжэ этигэл түгэсөөр хэлэжэ шадаха байнаб, — гэбэ.

«Союз-16» онгосын экипажай хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө ленинскэ Коммунис партида, КПСС-эй ЦК-да үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэбэ.

Борт-инженер Н. Н. Рукавишников хөөрэлдөөндэ хабаадаад, онгосын автомат түхеэрэлгэнүүдэй, гараараа залан ябуулха оньһонуудай тон найдамтай байһые, «Союз-16» онгосын ниидэхэ үедөө үгэ дууласатай, тусхайлан хэлэбэл, зүг шэглэлээ дуран соо хубилгадаг байһые тусхайлан тэмдэглэлээ.

— Манай ниидэлгэ амжалтатайгаар үнгэрөө, түхеэрэлгэнүүд ба приборнуудые туршан шалгаха программа сүм дүүргэгдэв. «Союз» — «Аполлон» гэжэ программада оролсохо имагтал научна хэдэ хэдэн туршалганууд хэгдэбэ. Космонавтнуудые бэлдэдэг түбэй бүхы албануудта, ниидэлгэ бэелүүлһэн, залан жолоодоһон, бидэниие Газар дэлхэй дээрэ угтаһан мэргэжэлтэдтэ баяр хүргэнэбди, — гэжэ космонавт хэлэбэ.

Удаа тээнь космонавтнууд, инженернүүд, «Союз» — «Аполлон» гэжэ проектын хүтэлбэрилэгшэд уулзалгын үедэ үгэ хэлээ.

«Союз» — «Аполлон» гэжэ проектын совет талын директор, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент К. Д. Бушуев ерэхэ жэлдэ хэгдэхэ ниидэлгые хараада абажа, «Союз» онгосо дээрэ техническэ ямар шэнэ зүйлнүүдэй хэрэглэгдэхэ тухай, тэрээндэ бэлэдхэлэй юрэнхыдөө ямараар ябажа байһан тухай хөөрөө. Замбуулиндахи Совет-американ ерээдүйн туршалгын программые хүсэд бүрин дүүргэхэ ябадал хангажа шадахаар эгээн таарамжатай, найдамтай техникэ бүтээлгэдэ хабаададаг совет ба американ мэргэжэлтэдэй эмхидэлтэй хүдэлмэри ябуулжа байһые тэмдэглэбэ. Эрдэмтын һанамжын ёһоор, «Союз-16» онгосын амжалтатай ниидэлгэ эндэ хэлэгдэһые гэршэлэн батална.

— Замбуулинай дайдада лётчигууд - космонавтнууд Анатолий Филипченкын, Николай Рукавишниковай хэһэн хүдэлмэри тон үндэрөөр сэгнэгдэнэ, — гэжэ К. Д. Бушуев мэдүүлбэ. — Энэ хадаа эрдэмтэдэй, конструкторнуудай ба мэргэжэлтэдэй һанамжа болоно. «Союз» онгосо «Аполлонтой» уулзахаар бэлэн гэжэ хүсэд үндэһэ баримтатайгаар хэлэжэ шадаха байнабди.

Совет космонавтнуудые бэлдэлгын хүтэлбэрилэгшэ В. А. Шаталов журналистнуудта иигэжэ мэдээсэв: «Союз-16» онгосын экипаж ниидэлгын һүүлээрхи медицинскэ шалгалта гараба. Энэ шалгалтын методиконь американ медигүүдтэй сүм зүбшэлэгдэһэн, «Союз» — «Аполлон» гэжэ проектын бэлэдхэлэй программаар хараалагдаһан байгаа. Тэрэшэлэн совет ба американ бүхы экипажнууд үшөө нэгэ дахин харилсан айлшалалсаха юм. Ерэхэ жэлэй февраль соо «Союзай» экипажнууд Хьюстон ошохо, удаа тээнь американ космодромдо «Аполлон» онгосотой танилсаха байха гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Американ космонавтнууд май һара соо Звёздный хотодо ерэжэ, ээлжээтэ туршалгаяа хэхэ, Байконурай космодромдо ошожо, «Союз» онгосо дээрэ туршалга гараха болоно.

Совет-американ туршалгын хэгдэхэеэ байһантай дашарамдуулан, бэлэдхэл хэдэг центртэ ямар шэнэ юумэн бии болооб гэжэ журналистнууд һонирхобо. Центрэй хүтэлбэрилэгшэ Г. Т. Береговой иигэжэ мэдээсэв: саашадаа хүдэлмэри ябуулхын тула хэдэ хэдэн тусхай тренажернууд бии болгогдоо, эдэмнай хамтын хүсөөр хэгдэхэ бүхы хүдэлмэриие һажаалган туршаха арга олгохо байна. Совет дүрбэн экипаж бултадаа ниидэхээр бэлэн болонхой, эдээниие «Союз-16» онгосын экипажай замбуулиндахи хүдэлмэри эли тодоор баталан гэршэлээ.

Совет-американ замбуулиндахи ниидэлгэдэ бэлэдхэлэй шухала шатануудай нэгэн амжалтатайгаар дүүргэгдэбэ. Гэхэ зуура 1975 оной июльдэ бэелүүлэгдэхэ ниидэлгын бэлэдхэл хэгдэжэ ургэлжэлһөөр. Тусхайлан хэлэбэл, ниидэлгын хүтэлбэрилэгшэ А. С. Елисеевэй мэдээсэһэнэй ёһоор, ниидэлгэ залан хүтэлхэ Москвагай оршондохи түбэй ба Хьюстондохи түбэй хоорондын холбооной лининүүд мүнөө шалгагдажа байнхай. Тэрэшэлэн ниидэлгэ залан хүтэлхэ совет ба американ түбүүдэй хоорондохи хамтын дүрбэн туршалга үнгэргэгдэхэ байха. Эдэнэй һүүлшынхинь — июнь соо — ерээдүйн ниидэлгын түгэс шалгалтаар дүүрэхэ юм. Энэ үедэ ниидэлгэ залан хүтэлхэ түбүүдһээ гадна, мүн океан дотор радиовахта бэелүүлхэ научна онгосонууд, тэрэшэлэн ниидэхээр бэлдэжэ байһан «Союз», «Аполлон» онгосонуудай кабинанууд соо һуужа дэгдэхэ совет, американ экипажнууд һүүлшын туршалгада хабаадаха юм.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
А. РОМАНОВ,
ТАСС-ай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: американ, совет эрдэмтэд «Апполон» гэжэ замбуулинай онгосын холболдуулан залгаламжын узелнуудые хаража байна. Зүүн гарһаа: «Рокуэлл Интернейшенэл» фирмын шанарые шалгагша Кен Лав, проектын совет-американ хүдэлмэриин хүтэлбэрилэгшэ Владимир Сыромятников ба «Рокуэлл Интернейшенэл» фирмын замбуулин шэнжэлгын таһагай вице-президент Рэй Ларсон.

ТАСС-ай фотохронико.

ХАРЮУСАЛГА, ҺЭШХЭЛ

ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН НЭРЭ ХҮНДЭ

Сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь, коллективынь хүн бүхэнөө, гэшүүн бүхэнөө тайлбарилашагүй ямар нэгэн һабагшаар хоорондонь холбодог, бэе бэедэнь дүтэлүүлдэг хуулитай. Иигэжэ хамтаараа хүдэлжэ байһан зоной харилсаанай ёһо гурим, тэрэнэй бэшэгдээгүй заабаринууд бүрилдэжэ бии болодог юм. Энэ ушар хадаа зон нүхэдэйнгөө, коллективэйнгээ үмэнэ үндэр дээдэ харюусалга, һэшхэл хүн бүхэндэ түрүүлдэг байна.

Социалис мүрысөөн ямараар эмхидхэгдэнхэй хаб гэжэ һонирхожо, Шэбэртын фермэдэ ороһон байгаабди. Фермые даагша. Буряадай АССР-эй габьяата зоотехник А. Г. Сахароватай уулзагдаа. Ажал хүдэлмэри, ажабайдал тухайдаа, һү ехээр һаахын түлөө бултаараа тэмсэһэн тухайдаа хөөрэжэ үгэбэ. Коллективэй хүсэ нүлөөн тухай, зон нүхэдэйнгөө үмэнэ хүн бүхэнэй али тухай харюусалгатай байһан тухай олон жэшээнүүдые дурдаба.

Шэбэртын фермэ Бэшүүрэйнгээ совхоз соо, мүн аймаг дотороо яһала һайнаар хүдэлдэг гэжэ тоотой, Һү гүрэндэ худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб сентябрь һарада дүүргэһэн байна. Табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн энэ фермын һаалишад Д. Г. Гармаева, М. Ц. Цыбиков, М. В. Конечных, Т. И. Уварова гэгшэдтэ зорюулжа, партиин райкомой дэргэдэ ажалай алдар солын туг хиисхүүлэгдэнхэй. Бүгэдэ ниитын зүгһөө эдэндэ соло дуудаһанай тэмдэг энэ болоно.

Үбэлэй һарануудта һү ехээр һаахын түлөө мүрысөөндэ эндэхи фермын хүдэлмэрилэгшэд тэмсэжэ оронхой. Фермын улаан булан соо совхозой дирекциин, партийна, профсоюзай комитедүүдэй дамжуулгын улаан туг үлгөөтэй. Байгша оной 6 һарын туршада энэ тугые Шэбэртын һаалишад барижа байна. Мүн һү һаалиин үдэр бүриин дүн харуулһан хуудаһан, үхэр малаа эдеэлүүлхэ заабари гэхэ мэтэнүүд хуу эндэ бии.

Эдэ бүгэдэ амжалта зүн дэгээн ерээ бэшэ, харин эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулһанай ашаар туйлагдаһаниинь эли. Гуша гаран жэлдэ мал ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ эрдэм бэлигээ, шадабари мэргэжэлээ зорюулһан Анна Григорьевна олон юумэн тухайда манда хөөрэжэ үгөө.

— Гушаад хүн хүдэлнэбди, шэнэ тугаллаха гунжадтаяа гурбан зуугаад шахуу үнеэдтэйбди. Бүхы юумэн һанаһан соо бэлэхэнээр бүтэжэ байхагүйл даа. Элдэбын бэрхэшээлнүүд гараха, — гэжэ А. Г. Сахарова хэлэнэ. Манай фермын ажалай дүн харуулһан тоогой саана нилээд ехэ оролдолго, хүсэн гаргагдаһан байха. Арбан хоёр һаалишад ондо ондоо абари зантай, ажалдаашье ондо ондоогоор хандадаг, ажабайдалыньшье ондо ондоонууд байха даа. Улаан булан соо хөөрэлдэжэ байхадамнай Тома Уварова орожо ерээд: «Силос асаргадангүй, яахамнайб? — гэжэ фермые даагшадаа хандана. — Силосгүйгөөр һүмни доошоо ороод үзэг даа, мээл», — гэжэ һанаага боложо һалахагүйдэнь, үнеэдэй байра руу оробобди.

Томо гэгшын байра. Үнеэд уяандаа байгаад үбһэ эдинэ. Һаалишад өөһэд өөһэдынгөө бүлэг үнеэдэй хажууда нишэ тиишээ ябажа ,үбһыень кормушка соонь заһана, нэмэнэ. Багахан һахалтай залуу эрэ хүн мүн лэ үнеэдээ эдеэлүүлжэ ябана. Һаалишан бүхэн хори гаран, гушаад үнеэдтэй. Механическа аргаар һаадаг. Һүнэйнь таһаг, һүеэ хүргэдэг газарынь хуу энэл байрынгаа нэгэ хажууда түхеэрэгдэнхэй.

— Һүмнай доошоо ороно аа гү гэжэ эдэнэршни хоорондоо абяагүйгөөр урилдажал ябаха даа. Илангаяа ехэ һү һаадаг хүнүүднай ехээр оролдохо. Харагты тэрэ Дулма Гармаевае. Үнеэдһээ холо ошохогүй, — гэнэ Сахарова.

Нээрээшье, набтаршаг бэетэй, уряангы шарайтай буряад эхэнэр үнеэдэйнгээ хажууда ябана.

— Мунко Цыбиков, Дулма Гармаева хоёр бэе бэеһээ гээгдэхэгүй гэжэ тэмсэхэ. Шэнэ гунжадые абахагүй хэбэртэйгээр Мунко хэлэһэн аад, Дулмын хоёр гунжадые асаржа, һүрэг соогоо уяхадань, баһа хоёр гунжадые һүрэгтөө нэмээгээд байна, — гэжэ Анна Григорьевна энеэбхилбэ.

Саашань Мунко Цыбиков тухайдаа, тэрэнэй хаа яахана һарюу гэшхэдэг ушарал тухай хөөрэхэдөө, үнэхөөрөө, эхын гүн сэдьхэлһээ, ехэ дулаанаар, хүнэй журам эбдэһэн тухай бэшэ, харин энеэдэтэй ушаралта ябадал шэнгеэр манда һанаһан, байһанаа хэлэбэ.

— Салингай гарамсаар Мунко хэдэн хоногто гэнтэ үгы болошохо. Үнеэдыень ондоо һаалишад (халаанай гурбан һаалишад бии) һааха. Теэд юун гэжэ һананабта. Мункын үнеэдые хэниншье һаахадаа, өөрһөөнь 40—50 литрээр бага һү һаахабши гү даа. Һөөргөө ерэхэдээ, үнеэдэй байрын нүгөө тээһээ гэмтэй хүн хадаа һэмээхэн Мунко бии болохо. Тиигээд үнеэдэйнгээ толгойе гараараа эльбээдхихэдэнь, тэдэнь эзээ һөөн һанаһан юумэдэл булта үүгэнэлдэшэхэ. Малда тэрэ тухай дуратай байнабши бы. Тиигээдшье мал гээшэмнай эзээ танидаг. гарһаань эдеэлжэ һурадаг амитад гэжэ бүгэдэндэ мэдээтэй ха юм даа.

Коллектив соогоо Мункын хүдэлжэ ябахадань, бултадаа хүнгэн хүлтэй, ажал бүтэсэтэй — иимэ ямар бэ даа һайхан хүбшэргэ оруулдаг шэдитэй. Бултадаа урмашан хүдэлдэгбди. Мунко бүхы хүндэ туһалхабши гү даа. Зэргэлээд хүдэлхэдэ, хүнгэн, һайн хүн гэжэ байдаг. Эгээл тиимэ хүниинь гээшэ ха гэжэ зосоогоо шэбшэхэш. Салингай гаралган соогуур үгы болоходонь, заримандаа сухалдаад. гаргаха байна саашаа гээд һанахаш. Теэд энэ хүнэй муу һайн талануудыень шэгнүүр дээрэ табяад үзэхэдэ, хэлсээн юун байхаб, һайн талань, бэрхэ шударгынь булина ааб даа.

— Ходол зайгуултажа ябадаг гэжэ бү һанагты Тиимэ юумэн байхагүй. Ганса нэгэл иимэ ушар болоо юм аабза. Ходол үгы боложо байгаа һаа, хаанаһаа иимэ ехэ һү һаахань һэм, — гэжэ А. Г. Сахарова минии хэлээшые буруугаар бү ойлгогты гэһэншүүгээр манда хандаба.

Энэ ушар баримта юу харуулнаб гэхэдэ, коллективэй хүмүүжүүлхы ехэ хүсэтэй байһые, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшын хүн бүхэнтэй оншыень оложо хөөрэлдэжэ шададаг, үгээ ойлголсодог байһые гэршэлнэ. Энэ фермын хүдэлмэрилэгшэдэй, үнэхөөрөө, коллектив боложо бүрилдэһые, ами нэгэтэй болоһые эдэнэрэй ажал хэрэг эли тодоор гэршэлжэ байна. Хамтынгаа хэрэгэй түлөө бултадаа һанаагаа зободог, оролдолго гаргадаг юм. Энээндэ нэгэ жэшээ дурдая. Зунай һаалиин үедэ малда эдюулхэ гэжэ таригдаһан ургамалые сабшажа, зөөжэ үгэхэ аргагүйбди гэжэ отделениие эрхилэгшэ манда хэлэһэн байгаа. Тиигэхэдэнь, манай үхэршэд өөһэдөө гараараа сабшаад. мори тэргээр зөөжэ, үнеэдтээ эдюулдэг байгаа бшуу.

Үнгэрэгшэ зундаа эндэхи һаалишад нилээд ехэ һү һаагаа. Энээнэй түлөө бултаараа тэмсээ, хүсэһэн, һарбайһандаа хүрэжэшье шадаа. Ехэ һүн гээшэмнай хүн бүхэнэй мүн лэ ехэ олзо оршо болоно бшуу. Тиин энэшье талань түлхисэ болоһониинь ойлгосотой.

Һаалишадтнай яагаад аяар дүрбэн зуу гаран түхэриг һарадаа олоно гээшэб? Таанад алдуу хэнэ бэшэ аабзат? Манай һаалишад амар заяа үзүүлнэгүй? — гэжэ хүршэ ажаҺынуудһаань хойходог байба. Фермые даагшашье совхозой экономистшье тооложо гаргахадань, эндүүрэл болоогүй, үнэхөөрөө 400 түхэриг һарадаа олодог һаалишад байгаал даа. Жэшээнь. Гармаева Цыбиков хоёр һарадаа 100-гаад центнер һү һааһан байна. Энээн дээрэнь хэһэн бэшэ ажалыень нэмэхэдэнь, иимэл тоо гараналдаа. 1-дэхи классай малшан байна. Энээнэйнь түлөө үшөө 20 процент түлэгдэнэ.

Үнеэдэй һүн гансахан һаалишадай гарта бэшэ, мүн фермые даагшын гарта байлсана гэжэ хэлэлтэй. Юуб гэхэдэ, энэл совхозой гурбадахи фермые даагша Д. Д. Белых үбшэнэй шалтагаанаар хахад жэл шахуу саг соо ажаллаагүй байгаа. Теэд энэ үе соонь фермын үнеэдэй һүн доошоо ороһон, улаан тугаа шэбэртынхидтэ алдаһан байха юм. Эмхи гуримгүй болоһон, ажалайнгаа урагшагүйдэһэн тухайда 3-дахи фермын үхэршэн Б. М. Афанасьев манда хөөрөө һэн.

— Орондонь ороһон хүн һаалишадтай үгээ ойлголсожо шадахагүй, ёборгон зантай, малшад үгыень дуулахагүй юм — гэжэ энэ хүн саашань нэмээ һэн.

3-дахи фермын ажалшадтай ана мана урилдажа ябахада урматай юм һэн гэхысэ шэбэртынхидшье хэлэнэд һэн.

Ямаршье зиндаанай байг. хүтэлбэрилхы албатанай ямар ехэ үүргэтэй байһые дээрэ дурсагдагша баримтанууд үшөө дахин гэршэлжэ байна.

Ямаршье коллективтэ бүхы юумэниинь тон эрхим эмхидэлтэй гэхын аргагүй. Мүн Шэбэртыншье фермэдэ өөһэдын дутагдал бии. Тиин эдэнэр хамтынгаа хүсөөр дутагдал бэрхэшээлээ гаталхын тулада оролдохо байһаниинь арсашагүй.

Д. ЖУГДУРОВА.

ДЕПУТАДАЙ ҮДЭР

Улаан-Үдын городской, Железнодорожно районой Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо арадай түлөөлэгшэдые суглуулжа, депутадуудай үдэр үнгэргэбэ. Энэ һуралсалые городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй секретарь Софья Васильевна Преловская хүтэлбэрилөө.

Юстициин министерствын хүдэлмэрилэгшэ Маргарита Евгеньевна Маркова «Гэрлэлгэ ба бүлэ тухай Совет хуули» гэһэн һонирхолтой лекци һуралсалда хабаадагшадта уншаба.

Хуулиин наһа гүйсэһэн Совет ороной эрхэтэн бүхэн айл бүлэ болохо аргатай. Гэр бүлэ болоһон залуу айлай эрхэ, уялга, тэдэнэй харюусалга тухай элидхэншэ һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

Архидалгатай эрид тэмсэхэ хүдэлмэриие һүүлэй үедэ ниитын эмхинүүд һайнаар ябуулна. Амаараа гаратараа архи уугаад, бүлэдөө шууяа, хараал шэрээл табидаг зарим эрэшүүлтэй тэмсэхэ хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Гэр бүлынгөө, өөһэдынгөө түрэһэн хүүгэдэй урда ямаршье харюусалгагүй хүнүүдтэ ямар хэмжээ абаха тухай онсо тогтоһон байна. Гэрлэлгэ ба бүлэ тухай абтаһан шэнэ хуули тухай нүхэр Маркова онсо тогтоо.

Удаань депутадуудай бүлэгэй түрүүлэгшэ городской Соведэй депутат Мария Павловна Пешкова өөрынгөө уялга яажа бэелүүлдэг тухай эндэ сугларагшадта һонирхолтойгоор хөөрэбэ:

— Депутадуудай бүлэг барилгашадай клубай дэргэдэ эмхидхэгдэнхэй юм. Манай бүлэг һунгагшадтала саг үргэлжэ уулзажа, тэдэнэй хэһэн захил, даабаринуудай хэр дүүргэгдэжэ байһан тухай тоосоходоо, саашанхи зорилгонуудаа хараалдаг заншалтайбди. Депутадууд өөрынгөө микрорайондо һунгагшадайнгаа дунда ябуулха хүдэлмэриие эмхи гуримтайгаар дүүргэхые оролдоно. Клубай хүдэлмэриие һайжаруулхын тула зохихо хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай.

Удаань городской Соведэй депутат Элеонора Павловна Сыренова үнгэрһэн үедэ һунгагшадайнгаа дунда ямар хүдэлмэри ябуулһан тухайгаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө. Городой һүнэй заводой экспедициин начальник, депутат Александр Иванович Колосс гэгшэ һуралсалай шэнэ жэлые городой һургуулинуудай ямар бэлэдхэлтэй угтаһан, ниитын эдеэ хоолой эмхи зургаануудай хүүгэдые халуун эдеэгээр хангаха талаар ямар хүдэлмэри ябуулжа байһан тухай онсо тогтоһон байна.

Д. ХУБИТУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һуралсалда хабаадагшад И. Я. Шишмарев, Г. В. Шичкина, Б-М. Б. Доржиев, А. З. Вареных гэгшэд.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СОВЕТ ОРОН: ШЭНЭ ҺОНИН

ТҮСЭБҺӨӨ ҮЛҮҮЛЭН — МИЛЛИОН ТОННО

РОСТОВ-НА-ДОНУ. (ТАСС-ай корр. К. Филипповский). «Ростовуголь», «Гуковуголь» комбинадуудай шахтёрнууд жэлэй эхинһээ хойшо түсэбһөө гадуур 1 миллион тонно шулуу нүүрһэ малтаба.

Тусхай түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар түлишэ малтан абалга нилээд дээшэлээ, шанарынь һайжараа. Шулуу нүүрһэ малтан гаргадаг бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые шахтёрнууд амжалтатайгаар хэрэглэнэ.

Сүүдхын турша соо нэгэ мянга, мянга гаран тонно шулуу нүүрһэ малтадаг бригаданууд улам олошоржо байна. Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ шахтаһаа Ф. П. Глущенкын, «Гуковская» шахтаһаа П. И. Харченкын, «Аютинская» шахтаһаа В. В. Ямновай бригаданууд мүрысөөнэй манлайда ябана. Эдэ бригаданууд тус бүридөө жэлэй эхинһээ хойшо хахад миллион тонно түлишэ малтан гаргаа.

«СОЮЗ-16» ОНГОСЫН ЭКИПАЖДА ЗОРЮУЛАГДАНА

КАЛУГА. (ТАСС-ай корр.). «Туршалга хэгшэд замдаа гараба» гэһэн выставкэ К. Э. Циолковскиин нэрэмжэтэ Космонавтикын гүрэнэй түүхын музей соо нээгдээ. 1975 ондо үнгэргэгдэхэ совет-американ замбуулинай туршалгада бэлэдхэл хэхэ зорилготойгоор табигдаһан «Союз-16» гэжэ замбуулинай онгосын экипажда зорюулагдана.

Герой космонавтнууд, Калуга хотын хүндэтэ граждананууд А. В. Филипченко, Н. Н. Рукавишников тухайда эндэхи материалнууд хөөрэнэ. «Союз» — гэжэ шэнэдхэгдэһэн онгосоор ниидэхынгээ урда тээ хэһэн һорилгонуудынь гэрэл-зурагуудаар харуулагдана.

КОМБИНАДАЙ ШЭНЭ ПРОДУКЦИ

НОВГОРОД. (ТАСС-ай корр. В. Черняев). Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ химическэ комбинат түрүүшын тонно ацетилен үйлэдбэрилэн гаргаба. Энэнь 1969 ондо ашаглалгада оруулагдаһанһаа хойшо предприятиин үйлэдбэрилэн гаргаһан арбадахи түхэлэй продукци болоно. Шэнэ бүлэг үйлэдбэринь жэлдээ 17,5 мянган тонно ацетилен гаргадаг болохо юм.

Түсэбтэ табан жэлэй дүүрэтэр комбинадта аммиак үйлэдбэрилхэ бүлэг барилгын хоёрдохи ээлжээн, шэнгэн углекислота, хуурай мүльһэ ба химическэ бусад продуктнуудые гаргаха барилганууд ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

ТАРЯАШАДАЙ ЗАХИЛ ДҮҮРГЭГДЭЭ

ГОРЬКИЙ. (ТАСС-ай корр.). Хүдөө ажахын машинануудай оньһон хэрэгсэлнүүдые, запас частьнуудые бүтээхэ түсэбөө «Красное Сормово» заводой коллектив болзорһоонь урид дүүргээ. Хүдөө ажахын машинануудай элдэб хэрэгсэлнүүд, запас частьнууд Эрхүүгэй, Калининскэ, Ярославскэ областьнуудай, Мордвагай автономито республикын колхоз, совхозуудта эльгээгдээ.

Предприятида дэлгэрһэн социалис мүрысөөн таряашадай захил дүүргэхэдэнь ехээр туһалһан байна. Судомеханическа цехэй комсомол-залуушуулай участок мүрысөөнэй үүсхэлшэд болобо. Ажалай түрүү арга онолой һургуули эндэ эмхидхэгдэнхэй.

РЯЗАНЬ — БАМ-да

РЯЗАНЬ. (ТАСС-ай корр.). БАМ-да эльгээгдэхэ ашаа тээһэн вагонууд эндэхи картонно-рубероидой заводһоо гараба. Минераловатна эдлэл хэрэгсэлнүүдэй цехэй коллектив дулаа баридаг плитануудые БАМ-ай барилгашадта болзорһоо урид эльгээгээ. Эдэнь хэдэн зуугаад байшан гэр дулаасуулхада хүрэхэ юм.

Касимовска арһан дэгэлэй фабрикын хүдэлмэришэд БАМ-айхидай захил дүүргэбэ. Эдэнэр оодон арһан дэгэл барилгашадта болзорһоо урид эльгээгээ.

ЕҺО ЗАНШАЛАА ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛЭН...

ВИЧУГА (Ивановска область). ТАСС-ай корр. А. Франковский. Ногиной нэрэмжэтэ ээрэлгэ-нэхэлгын фабрика жэлэй эхинһээ хойшо түсэбһөө гадуур 1 миллион метр бүд нэхэжэ гаргаба. Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй социалис уялгануудай гол эрилтэнүүдэй нэгые предприятиин коллектив болзорһоонь урид дүүргээ.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө бүд нэхэгшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөн энэ амжалтада ехээр нүлөөлһэн байна. Ороной хүнгэн промышленностьдахи стахановска хүдэлөөнэй эхи табиһан Евдокия ба Мария Виноградоватанай рушаад онуудта хүдэлһэн цехэй нэхэгшэдэй үүсхэлээр нютагай эдэ алдарта хүнүүдэй нэрэмжэтэ дамжуулгын шангуудта хүртэхын түлөө мүрысөөн фабрика дотор үргэнөөр дэлгэрээ. Олон станок даагшадай хүдэлөөн илангаяа үргэн дэлисэтэй болонхой. 44-һөө 75 хүрэтэр станок даадаг нэхэгшэд С. Баскаковагай, З. Ивановагай жэшээе 1500 гаран хүдэлмэришэд халан абаа. Энээнэй ашаар предприятиин коллектив ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабариие дүүргээ.

РОССИН ГУТАЛ ОЁГШОДТО

ШЭТЭ. (ТАСС-ай корр. Л. Фадеев). Хром арһанай заводые ашаглалгада оруулха актда гүрэнэй комисси гар табиба. Шэнэ түхеэрэлгээр хангагдаһан бүлэг цехүүд 19 мянган дүрбэлжэн метр талмай эзэлнэ. СССР-эй, Чехословакиин, Франциин предприятинуудта бүтээгдэһэн автомат түхеэрэлгэтэй машинанууд цехүүдтэ тодхогдон табигдаа.

Шэтын завод жэл бүри 170 миллион шахуу дүрбэлжэн дециметр түүхэй эд Россин гутал оёдог предприятинуудта эльгээхэ байна. Энээгээр 4 миллион паар гутал оёходо хүрэхэ.

П. КОРИНОЙ ГЭР-МУЗЕЙ

ПАЛЕХ (Ивановска область). (ТАСС-ай корр. А. Франковский). СССР-эй арадай уран зурааша, Ленинскэ ба Гүрэнэй шангуудай лауреат П. Д. Кориной дурасхаалай музейе нээлгын баяр ёһолол бүхы дэлхэй дээрэ алдаршаһан тосхондо болобо.

Тэрэ 1892 ондо энэ гэр соо түрөөд, балшар бага наһаяа үнгэргэһэн юм. Уран зураашын бэлиг шадабариие эсэгэһээ уг залгамжалаа.

Бүхы юумэнь тэрэ зандаа үлөөгдэһэн байгаа: зөөри хогшол, ном һудар, П. Д. Кориной уг удамайхидай зохёолнууд. Таряашанай урса гэр XIX зуун жэлэй тэн багтахи этнографиин ёһотойл хүшөө болоно.

Тэрэнэй түрүүшын, зурагууд, нютагай байгаали, Каприда А. М. Горькитой уулзаһан үеыень харуулһан зурагууд, элитэ ехэ совет уран зураашын һүүлшын, дүүргэгдээгүй бүтээлнүүд музейдэ табигданхай.

ЗАПОРОЖИ. КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёһоор баригдажа байһан «Днепрогэс-2» гэжэ станциин түрүүшын гидроагрегат ашаглалгада оруулагдаа. Тэрэ 103,5 мянган киловатт хүсэтэй. Энэ жэлдэ түсэбөөр хараалагдаһан хоёр турбинын оронло гурбан турбина тушаагдахань.

900 мянган киловатт хүсэтэй станциин барилга 1975 ондо дүүргэгдэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: станциин түрүү барилгашад (зүүн гарһаа) звеньевой Н. Кныш, бригадир А. Грейко.

ТАСС-ай фотохронико.

ГАБШАГАЙ АЖАЛ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

Газарай үрэжэл һайжаруулгын габшагай хоёр һарын дүүрэбэшье, Түгнын колхоз, совхозуудай поли. сабшалан дээрэ хүсэтэ трактор, машинануудай хүнхинөөн замханагүй. Хоёр һарын туршада 120 мянган тонно наг шэбхэ зөөжэ гаргаха түсэб һүүлэй мэдээгээр 90 мянга гаран тоннодо хүргэгдөөд байна. Табан жэлэй түгэсхэлэй жэлдэ баян ургасын үндэһэ һуури табилгада 60 гаран трактор элсүүлэгдэжэ, үдэртөө 2500 — 3000 тонно наг шэбхэ гаргажа тараана.

Ажахынуудай хоорондо дэлгэрһэн мүрысөөндэ «Родина» колхоз, «Одон» совхоз түрүүлжэ ябана. Тиихэдэ энэ хүдэлмэри «Эрдэм» совхоз, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Знамя Ленина» колхозуудта муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй. Жэшээнь, Хара-Шэбэрэй механизаторнууд габшагай һарануудай туршада поли, сабшалан дээрээ 8000 тонно шэбхэ гаргажа тарааха түсэбөө 3000 тонноор үлүүлээ. Гадна уһалуурхин ханааб, хаалта, түхеэрэлгэнүүдые сэбэрлэхэ, заһабарилха, тошо халяажа, мүльһэ тогтоохо хүдэлмэри ябуулагдана. Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо Н. Д. Калашниковай хүтэлбэрилдэг лугомелиоративна отрядай механизаторнууд 24 километр утатай уһалууриин ханааб сэбэрлэжэ, заһабарилжа дүүргээд, 240 гектар тарялангда минеральна үтэгжүүлгэ оруулаа. Луговодууд И. Е. Варфоломеев, Н. Д. Третьяков гэгшэд үни хада өөһэдынгөө участогуудта гаранхай, Хоюулан 1600 гектар сабшалан дээрэ 300 мянган кубическа метр мүльһэ тогтоохо уялгаяа үлүүлэн дүүргэхээр зориг-жонхой.

— Энэ Обор гэжэ газарта 800 гектар сабшалан юм. Нёдондо үтэгжүүлгэ оруулагдаагүй һэн. Тиигэжэ эндэһээ гектарай 8,7 центнер үбһэ абаабди. Габшагай хоёр һарын эхилһэнһээ хойшо гектарай 100 тонно наг шэбхэ гаргагдажа эхилээ. Мүноо үбэлдөө сабшалан дээрэ 100 мянган кубическа метр мүльһэ хүргэхэ гэһэн зорилго урдаа табинхайбди. Ерэхэ жэлдэ эндэһээ гектарай 15 центнерһээ бага бэшэ үбһэ хуряажа абаха байхабди, — гээд, үнинэй луговод И. Д. Третьяков хөөрэнэ.

Баян ургаса эртэ намарһаа эхитэй гэжэ хүсөөтынхид һайн ойлгонхой. Ургаса хуряалгын түлэг дундаа ябажа байбашье, фермэ, отарануудай шэбхэ шабааһа суглуулжа обоолхо, ханааб хаалтануудаа заһабарилха, сэбэрлэхэ хэрэгтэ хүсэд хүрэхөөр оньһон техникэ, хүнүүд табигдажа, ажалынь һайнаар эмхидхэгдэһэн, Газарай үрэжэл һайжаруулгын габшагай хоёр һарын соносхогдоһон түрүүшын үдэрнүүдһээ ажахыда наг шэбхэ гаргажа тарааха хоёр отряд байгуулагдаад, нэгэдэхи, хоёрдохи отделенинүүдэй поли, сабшалан дээрэ ажаллажа эхилһэн. Түсэбдаабаритай, ажалай түлбэритэй саг соогоо танилсаһан механизаторнууд түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа захалһан.

...Түгнэ голой баруун эрье зубшалан Шара-Голой сабшалан дээрэ хара «бухалнуудай» жэрылдэхэнь, «Беларусь» тракторнуудай хойно хойноһоо һубарилдан ерэмсээрээ, ашаагаа буулгаһаар һөөргөө урилдан гүйлгэлдэхэнь холоһоо элеэр харагдана.

«Одон» совхозой үнинэй хонишон, хонин бүхэнһөө хурьга түлжүүлжэ, зуутанай зэргэдэ жагсаһан Балма Цыдыповагай отара. Хонинай байрын зүүн талада обоолгдоһон обоо хүбөө шэбхын хажууда хүлгөөтэй. Тэргэеэ дүүрэтэр шэбхэтэй болоһон тракторай саашаа ябахатай адли, тэрэнэй һуури ондоо трактор эзэлнэ. Ээсаа харахадамнай 5 минута болоншьегүй тэргэнь шэбхээр дүүрэшэнэ.

— Оньһожоруулагдаһан хоёр звенодо 7 «Беларусь», гэнжэтэ дүрбэн трактор ү[...]тэнхэй. Габшагай хоёр һарын туршада 11.000 тонно наг шэбхэ гаргаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэшье, энэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлнэ һээрбди, — гээд, совхозой директор Д. Д. Тушинов хөөрэнэ.

Ажахын механизаторнууд нёдондонойхидо орходоо гурба дахин ехэ шэбхэ гаргаад байна. Бульдозеристнууд: аймагай Соведэй депутат В. П. Воробьев, Б. Э. Бимбаев, 1-дэхи класай тракторист С. Э. Дашеев энэ жэлдэ сэрэгэй уялгата албаяа дүүргэжэ ерэһээр түрэл совхоздоо механизатораар хүдэлжэ эхилһэн Д. Н. Доржиев, Б. Д. Бальжинимаев болон бусад илангаяа һайнаар ажаллана. Тэдэнэй үдэрэйнгөө даабари дүүргэхэгүй гэртээ ерэдэггүй заншалтай.

Механизаторнуудтай хөөрэлдэхэдэ, тэдэнэр урдаа табигдаһан зорилгоёо һайн мэдэнхэй. «Энэ жэлдэ хараһан ургасаяа абажа шадаагүйбди. Зунай һарануудта дуһалшье бороо оронгүй газарнай гандаа. Байгша ондо дутуу абаһан ургасаяа ерэхэ жэлдэ хүсэлдүүлхын тулада мүнөөнһөөл оролдохо, газараа һайса үтэгжүүлхэ зэргэтэйбди. Ехэ хүйтэнэй эхилээдүйдэ шэбхэ шабааһаяа сабшалан дээрэ гаргажа, газараа үтэгжүүлээгүй һаа, хабар юумэнэй урда орохомнай гайтай болохо бшуу» — гээд, 29 жэлдэ механизатораар хүдэлжэ ябаһан С. Э. Дашеев хэлэнэ. Үнинэй механизатор тон зүб хэлэнэ. Наг шэбхэ мүнөө гаргажа, сабшалан үтэгжүүлээгүй һаа, хабарай тарилгын үедэ юумэнэй урда орохонь бэрхэтэй болохо бшуу. Хүсөөтын отделениин оньһожоруулагдаһан звеногой гэшүүд мүнөө Шара-Голой 180 гектар сабшалан дээрэ 5000 тонно шэбхэ гаргаха даабаряа үлүүлэн дүүргэнхэй. Луговод Д. Д. Гармаев энэ газар дээрэһээ гектарай 18—19 центнер ургаса абтаха зэргэтэй гэжэ тоолоно.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Одон» совхозой үнинэй механизатор С. Э. Дашеев.

Авторай фото.

ҮНДЭР НАҺАТА — АЖАЛАЙ ВЕТЕРАН

Үндэр наһатай болообди, үбгэрөөбди гэжэ шалтаад, хоймортоо һууха үбгэд, хүгшэд манай нютагта хомор юм. Үндэр наһатай эдэ нүхэднай эршэтэ ,ажалай охин соогуур алхалалсажа, залуушуулда ажалай үльгэр жэшээ харуулжал ябадаг.

Иимэ хүнүүдые дурдан нэрлэхэ болобол олон юм. Аймагай суута һаалишад Д. С. Ендонова, Д. Л. Мандагаева, малшад Л. С. Добшонов, Н. Н. Путункеева, С. С. Шагдурова болон бусад байха.

Тэдэнэй дунда колхозой ветеран, нютаг соогоо алдартай суутай болоһон Соном-Жаб Шултымович Хайданов хүндэтэ һуурияа эзэлхээрэл эзэлнэ. Түрэл нютагтань «Улаан-Шарза» колхозой тогтоһонһоо хойшо Соном-Жаб Шултымович бүхы наһаараа энэл ажахыда ажаллаһан намтартай. Бамбагар ехэ һахалтай, амандаа ута гэгшын мүнгэн гааһа зууһан, хатарша хурдан мори унажархиһан, арадаа буу үргэлһэн энэ хүниие бага наһандаа харадагаа һананаб. «Шарзымнай адуушан» гээд тэрэниие нютагаархидынь нэрлэдэг бэлэй.

Нүхэр Хайданов наһан соогоо колхозойнгоо табан хушуу мал бултыень шахуу харууһалһан байха. Үшөө 50-аад онуудай үеэр тэрэ адуушан ябаа. Тэрэ үедэ үбэлдөө хээрын хүхэ шононууд, зундаа тайгын эзэн баабгай адуу малда доботложо, ехэ гарза хохидолдо оруулдаг бэлэй. Түбэгтэйхэн тэрэ сагта Соном-Жаб Шултымовичай малшанаар томилогдоһондо гайхамаар бэшэ һэн. Олохон жэлэй хугасаада даажа абаһан адуун һүрэгөө нэгэшье гарзада оруулангүй, тоо толгойень нилээд олошоруулаа. Колхозой адуун һүрэгэй хүгжэлтэдэ Соном-Жаб таабай өөрынгөө хубитые ехээр лэ оруулһан байха.

Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ таабаймнай холын тунга бэлшээринүүдтэ шахан таргалуулха мал хаража, гүрэндөө тобир тарган мал тушаажа, түрэл колхозойнгоо жасада нилээд ехэ олзо оруулһан байна.

Соном-Жаб таабай мүнөө 70 наһандаа дүтэлжэ ябанхай. Пенсидэ гараһаар үнихэн болошобо, Теэд тэрэ гэртээ миин һууха дурагүй, жэл бүри өөрынгөө хүбүүдтээ Хойто-Аха ошожо, адууһа малынь харалсажа, атарлуулан бэлшээдэг. Мүнөөшье жэл Бата-Ошор хүбүүнтэйгээ 206 гунжа туужа Хойто-Ахынгаа һэбшээтэ һарьдаг хадануудаар адуулхаяа ошоо бэлэй. Даажа абаһан гунжадаа эсэгэ хүбүүн хоёр нэгэшье толгой гарзалуулангүй, шэгнүүрыень ехээр нэмээгээд, гэдэргээ бусажа ерээ.

Һаяхан бидэнэр «Ажалай ветеран» гэһэн медаляар түрүүшын бүлэг зон шагнагдаһан тухай Указ сэдьхэлээ хүдэлгэн уншаһан байнабди. Шагнагдаһан ветерануудай тоодо нютагайнгаа хуушанай малшан Хайданов Соном-Жаб Шултымовичай оройдо ехэтэ баясаа бэлэйбди.

Гүрэн түрымнай энэ шагнал манай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой үбгэн малшанай үе наһан соогоо хэһэн ажал хэрэгтэ үндэр сэгнэлтэ боложо, алдар солын дуудаба гэһэндэл ехэ учартай ха юм. Иимэ үндэр хайрада хүртөөд байхада Соном-Жаб таабай хамтын хэрэгтэ өөрынгөө хубитые хаба шадал соогоо үшөө оруулхаар бэеэ зэһэнхэй.

О. БАЛДАНОВА.

Ахын аймаг.

СОЁЛШОД—ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДТА

ҺАЙШААЛДА ХҮРТЭНЭ

Байгша оной сентябрь һараһаа Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парткомой, Баянголой сомоной Советэй гүйсэдкомой шиидхэбэреэр «Ошохон» гэһэн уран һайханай агитбригада эмхидхэгдээ һэн. Тиин колхозойнгоо ажалшадые соёл культурын талаар хангаха хүдэлмэридэнь шэнэ арга хэрэглэжэ захалаа.

Ажалшадые шэнэ аргаар хангалга ямар аша үрэ харуулааб, ямар хубилалтанууд болооб гэһэн асуудалнуудта харюусахыень манай корреспондент тус колхозой парткомой секретарь В. Е. Гармаевта һаяхан хандажа, иимэ харюу абаһан байна.

— Колхозойнгоо ажалшадай сүлөөтэй сагаа аятай зохидоор үнгэргэхэ хэрэгтэнь ооһэдынгөө хубитые яагаад оруулаа һаамнай һайн бэ гэжэ хөөрэлдөөд, Баянголой сомоной Советэй газар дээрэ агитбригада бии болгохо гэжэ шиидэһэн байгаабди. Энэмнай юун бэ гэхэдэ, урдандаа сомоной Советэй мэдэлдэ бии байһан соёлой хоёр байшан, хоёр клуб нэгэ хүтэлбэрилэгшэтэй болоо. Тиихэдэ урдандаа клубые даагшанарай уялга тус клубуудай библиотекарь болгогдоһон байна. Жэшээнь, колхозой Уржил, Соёл нютагуудай клубууд киногой лэ ерэхэдэ нээгдэдэг һаа, мүнөө эндэ нютагай ажалшад үдэр бүри клубтаа ерэжэ, библиотекэһээ шэнэ ном, газетэ, журналнуудые абажа, уншадаг болонхой. Энээнһээ гадна, урдандаа клубые даагшаар томилогдогшод өөрын мэргэжэлгүй, удаһан лэ хүн клубые дааһан ерэтэй болоод, ажалшадай дунда ямаршье хүдэлмэри ябуулдаггүй байһан юм.

Эндэ эмхидхэгдэһэн шэнэ агитбригада мүнөө мал ажалай бүхы гүүртэ, отара, полевой стан колхозойнгоо түбтэ концерт наада 18 дахин харуулаад байна.

Мүнөө шэнээр эмхидхэгдэһэн «Ошохон» гэһэн агитбригадые хүтэлбэрилэгшөөр Буряадай АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ш. М. Бадмаев томилогдоһон юм. Уран һайханайнь хүтэлбэрилэгшөөр С. Б. [Ц]итоева, баянистаар Н. З. Жамсаранов, дуушадаар Сырма Цыденова, Дамба Цыбиков, оркестрые хүтэлбэрилэгшөөр Иван Крючков гэгшэд табигдаһан байна. Энээнһээ гадна автоклубые даагша, жолоошон, лекци уншаха мэргэжэлтэ, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсана. Тиин нютагай эдэбхитэдһээ бүридэһэн агитбригада долоон хоногой туршада колхозойнгоо отара, гүүртэнүүдтэ графигай ёһоор хүрэһэн лэ байдаг. Агитбригадын ерэхэ үдэр малшад, хонишодто хэдэн хоногоор урид дуулгагдадаг заншалтай.

Хонишодой клубтаа суглараһан нэгэ үдэшэ ехэ һонирхолтойгоор үнгэргэжэ, харагшадые баясуулһан байгаа. Юуб гэхэдэ, агитбригадын гэшүүд энэ үдэшэеэ ажалай түрүүшүүлдэ зорюулһан байба. Колхоздомнай ажалай алдар солотой болоһон түрүү хүнүүд олон юм. Эрье хонидой отара даадаг, Октябриин Революциин орденто Д. Б. Сундуев, байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абажа томо болгоһон, ВЛКСМ-эй ЦК-гай, обкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан Евдокия Бадмаева, мүн 100 эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абажа, ажахыгаа баясуулжа ябаһан, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнагдаһан С. А. Эмедеева, хонишодой гурбадахи фермые даагша, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто А. Х. Раднаев болон бусадай хэдэн жэлэй туршада туйлаһан амжалта тухай юрын хөөрөөгөөр хонишодой үдэшэ эхилһэн байгаа. Хөөрөөнэй удаа ажалай эдэ түрүүшүүлдэ зорюулагдаһан дуу, хүгжэм зэдэлжэ, бултанай зүгһөө һайшаагдаһан байна.

Колхозойнгоо агитбригадын концерт наада хараһан залуу хонишон Евдокия Бадмаева, иигэжэ хэлээ һэн:

— Нэн түрүүн, намайе түлөөһэгүй путевкоор шагнаба гэһэн мэдээсэл таанадһаа дуулахадаа, аргагүй баясаба гээшэб. Хоёрдохеор, урдандаа агитбригада ерэхэдээ концерт табяад лэ бидэнэрэй альга ташалгаар дүүргэдэг һааб даа. Харин мүнөө бидэнэрэй ажалай амжалта тухай хөөрөө шагнажа һуухада урматай байгдаба. Саашадаа агитбригадын эмхидхэһэн дуу, хүгжэм гансашье манай Баянгол нютагта бэшэ, бүхы Баргажан голдоо зэдэлхыень хүсэнэб...

Һаяхан эмхидхэгдэһэн тус агитбригада иимэ үдэшэнүүдые Уржил, Соёл һууринуудта, үүлтэртэ малай фермэдэ, колхозой түбтэ, мүн 25—30-аад модондо байрладаг Яһы, Таала һууринуудай хонишод, малшадта һонин программатай концерт наада харуулһан байха юм. Тиихэдээ бригада, гүүртэ, отарын түрүүшүүл тухай хүлеэгдээгүй хөөрөөн концертын эхилхын урда тээ хэгдэдэг, уласхоорондын байдалаар лекци уншагдадаг болонхой.

Өөһэдынгөө ажалшадта графигай ёһоор концерт наада харуулжа түгэсхөөд, удаадахи ээлжээндээ хүршэнэр болохо Бодоной совхоз, Хилганын, Уланай колхозуудта айшалжа ерэхэ түсэб табижа эхилэнхэй.

Иигэжэ колхозой олон һуурин тосхонуудтахи жаахан клубуудые нэгэ хүтэлбэрилгэтэй болгожо шадаһан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин, Баянголой сомоной Советэй хүдэлмэриин түрүүшын энэ алхам Баргажанай аймагай ажахынуудта тараһай, ажалша бэрхэ арад зоной дунда магтуулжа ябаһай гэжэ хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,
манай тусхай корр.

[Б]АГШЫН ҺАЙХАН АЖАЛ

Үхибүүдые эрдэм һургуулида һургажа, ажабайдалай үргэн харгыда гаргахаһаа дэмбэрэлтэй юумэн үгы ха юм даа. [Ти]оор үхибүүдые ном судар һургаха, хүл дээрэнь гаргаха гээшэ тиимэ хүнгэн хэрэг [бэ]шэ юм. Налархай һайхан [се]дьхэл, эрдэм мэдэсэ хэрэгтэй бшуу. Үшөө тиихэдэ үхибүүн бүхэнэй абари зан, аяг [зан]шые һайн мэдэхэ шухала. [Тиг]э үгөөр хэлэхэдэ, үхибүүн [бү]хэндэ онсо өөрын түлхюүр [олохо] үшартай байдаг.

Би һаяшаг Гүндэ нютагаар [ябажа] ерээб. Нютагай дунда һургуулиин ойро нэгэ хүгшэтэй уулзаад:

— Именохоевые таниха [гүш]? Хаагуур байдаг бэ? — [гэ]жэ хандабаб.

— Танингүй яахабиб, таняа [л] бэзээб. Багшаяа танингүй [ха]жа болохоб. Дүшэ гаран [жэлдэ] багшалаа, үхибүүдые[нэй] эрдэм номдо һургаа ха [юм]. Олонхи һурагшадынь өөһэ[дөө] багша болонхой гээбы — [гэжэ] тэрэм харюусаба.

[Х]үгшөөгэй чигэжэ хэлэхэ [ба]һа зүйтэй. «Манай багша гэжэ Иван Федосеевич [Име]нохоев тухай Гүндэ нютагайхид хэлсэдэг юм. Тэрэнэй [ургуул]аһан, эрдэм олгоһон хүбүүд, басагад үнэхоороошье [олон]. Ажал хүдэлмэри тухай [тэдэнэ]й хөөрэлдэжэ һуухадаа [олон] бэшэг харуулаа һэн. Аяар [дүшэн]од жэлэй саана арбада[хи класс] дүүргэһэн нэгэ мэргэ[жэлтэнэ]й сэдьхэлэй эгээ һайхан [...]үдые багшадаа зорюулһан байгаа. Иимэ бэшэгүүд Бу[ряад] ороной зүг бүхэнһөө ерэ[жэ] багшын сэдьхэлые баясуулна. «Намайгаа мартангүй саг үргэлжэ бэшэжэл байна» гэжэ хэлэхэдэнь, тэрэнтэй хамта баясаха, омогорхохо [ду]тай һууга һэм.

[Аж]алай шэн габьяагай түлөө гэжэ медаль тэрэнэй сээжэ шэмэглэнэ. Эрхим һайн [аж]алайнь үрэ дүн энэ гээшэ. [Иван] Федосеевич амаралтада [гараһан]шье һаа, ажалгүй ябажа [ш]адагүй. «Үхибүүдэй сог[той] хүхюун шууяанда дадаал [болоо]. Үхибүүдгүй байжа шадахагүйб», гэжэ тэрэ хэлээ. [...]Залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы сэдьхэлээ [зорюулжа] байдаг ахамад багшын [энэ]э хэлэхэнь өөрын удхатай. [М]үнөө И. Ф. Именохоев [ин]адые даагшаар хүдэлнэ.

Одоол һайхан сэдьхэлтэй хүн шуу, — гэжэ гүн [сэдьхэлэйнгээ]д тэрээн тухай хэлсэдэг [юм]энь зүб. Интернадта байһан үхибүүдые тон зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы һанаагаа табина. Яруунын совхозой 1[-дэх]и, 2-дохи фермэнүүдһээ ерэһэн 50 үхибүүд эндэ [һурадаг] юм.

[Иван] Федосеевич үхибүүдэй [дунда] байжа, бүхы юумыень [шалг]ажа шалгажа, зариманһаа нэгэ ёһоной зүбшэл заабари үгэжэ байдаг. Зоной дунда хайшан гэжэ бэеэ абажа ябахыень шабинартаа саг үргэлжэ һануулдаг заншалтай. Гэрэйнь даабарине саг дарыдань хүүлэжэ, бүхы таһалгануудаа ариг сэбэрээр барижа байхыень һургадаг юм.

Гадна үхибүүдынь бүлэг бүлэгөөрөө кинофильм харахаа ошодог, спортивна нааданда хабаададаг байна. Уран һайханай номуудые уншаад, али нэгэ һонирхолтой номой гэл түлэб удхые бүгэдөөрэн тайлбарилна, һанамжаяа мэдүүлнэ.

Залуу багша И. Ф. Именохоев 1933 ондо Яруунын аймаг ерэһэн юм. Гүндын эхин классуудай һургуулиие даагшаар хүдэлжэ эхилээ. Хэды жэл хүдэлөөд байхадань, энэ һургуулинь долоон жэлэй һургуули болгогдоо бэлэй. Эмхидхэлэй али олон асуудалнуудые шиидхэлсэжэ, шэнээр нээгдэһэн һургуулияа һайжаруулхын тула нилээд ехэ эдэбхи үүсхэл гаргаа. Уданшьегүй Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, Иван Федосеевич сэрэгтэ мордоо һэн. Япон самурайнуудые бута һамна сохилсожо, хэды олон дайшалхы медальнуудтай бусаа бэлэй.

Тулдуун гэжэ нютагай һургуулида дутагдалнууд бии байгаа. Аймагай арадай гэгээрэлэй таһаг Иван Федосеевич Именохоевые Тулдуунай һургуулида эльгээһэн юм. Үсэгэлдэрэй сэрэгшэ бэрхэшээлнүүдһээ арсаагүй, харин һургуулиин ажал хэрэгые һайжаруулхын тула хамсыгаа шуужа оролсоо һэн. Тиигэжэ энэ һургуулида арбан гурбан жэлэй туршада хүдэлжэ, үхибүүдэй болон түрэлхидэй халуун дурые буляаһан, магтаал һайшаалда хүртэһэн байха. Нютагайхидай магтаалда хүртэхэһөө һайхан сэгнэлтэ үгы гэжэ хэлсэдэг. Ушар иимэһээ Иван Федосеевичые Гүндын сельскэ Советтэ хэдэн удаа депутадаар һунгаһан байна.

Интернадта байрладаг үхибүүдые мүнөө хүмүүжүүлсэхэһээ гадна, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Гүндэ тосхоной нүхэдэй сүүдэй түрүүлэгшэ, нютагай дунда һургуулиин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн. Иван Федосеевичэй үүсхэлээр нүхэдэй сүүд тон һайнаар хүдэлнэ. Журам эбдээшэд, мүн бусадшье буруу ааша гаргаашад нютагайхидайнгаа урда зэмэеэ амасана.

Интернадай хажуугаар гарахадам, үхибүүдэй согтой хүхюун наада зугаа замхаагүй бэлэй. Тэдэнэй дунда миниил нүхэр Иван Федосеевич байна ха юм. Багшын һайхан ажал иимэл хаш даа!

В. БАЙБОРОДИН.
Яруунын аймаг.

ГАЗЕТЭ БА УНШАГШАД

АНКЕТЫН ХАРЮУНУУДЫЕ ХҮНДЭТЭЙГӨӨР УГТАН АБАНАБДИ

Газетэ болон уншагшадай хоорондохи холбоо барисаанай бүрил һайжарха, бата бэхи болохо тума газетэдэ гарадаг материалнууд алишье талаараа шанартай, гүнзэгы удхатай баримтануудаар, ажабайдалһаа абтаһан мэдээсэлнүүдээр баян болодог гээд мэдээжэ. Тиимэл һэн хойнонь газетэ бүхэнэй редакци хүдөө, хүдэлмэришэн корреспондентнүүдэйнгээ тооё улам олон болгожо, уншагшадтаяа нягта холбоотой байха гэжэ оролдодог.

Олон тоото уншагшадайнгаа һанамжа, дурадхал, зүбшэл һайнаар, дэлгэрэнгыгээр мэдэжэ абахын тула газетын редакцинууд тэдэнэртээ анкетээр хандадаг заншалтай.

Уншагшадай һанамжа... Хүдөө ажахыда гү, али промышленна предприятида ажаллажа байһан, мэргэжэл, эрдэм һургуули болон наһанайнгаа талаар олон ондоо хүнүүдэй һанамжа, дурадхалнуудые хаража үзэхэдэ, ехэ һонин байдаг. Уншагшадаймнай олонхинь өөрынгөө мэргэжэл тухай статья, корреспонденци уншаха дуратай. Нүгөөдүүлынь уласхоорондын байдалаар, дэлхэй дээрэ үдэр бүри боложо байдаг үйлэ ушарнуудаар һонирхоно. Бүри нүгөөдүүлынь уран зохёол, искусство, уран зураг тухай ходо уншажа байхаар бэлэн.

Манай «Буряад үнэн» газетын редакци ерэхэ 1975 оной хүдэлмэриин түсэбэй гол асуудалнуудые хараалжа байна. Тиимэһээ олон мянган уншагшадайнгаа һанамжа, дурадхал, зүбшэлнүүдые мэдэжэ абахын тула манай редакци байгша оной ноябрь һара сооһоо эхилжэ, уншагшадтаа анкетээр хандаа һэн. Зургаан асуудалтай тэрэ анкетэдэмнай нилээд олон харюу ерээ. Тэдэнэй заримыень эндэ дурдахада, ехэл һайн гэжэ һанагдана.

Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо ажаһуудаг, ажахын контородо хүдэлдэг **Даринжап Бадмаевна Будаева** анкетын асуудалнуудта иимэ харюунуудые эльгээгээ. Тэдэниие тобшохоноор дурдажа, уншагшадай анхаралда табия.

1. Минии аба эжы хоёр үндэр наһатай болонхой юм. «Буряад үнэн» газетые тэдэнэр үнинэй уншана. Би өөрөөшье захинаб. Гараха 1975 ондо захил хэнхэйб.

2. Байгша ондо «Буряад үнэндэ» толилогдоһон материалнуудые, хуудаһануудые, жэшээлхэдэ, «Толи», «Хонхо» гээшэнүүдые, эрдэм, мэргэжэл тухай, хүдөөгэй малшад, тэдэнэй омогорхол, ажал тухай һонирхон уншааб.

3. Гараха 1975 ондо иимэ юумэ уншаха хүсэлэнтэйб: «Толидо» — һонин рассказ, онтохон, оньһон үгэнүүд, урдын ба мүнөөнэй дуунуудые; «Хонходо» — үхибүүдтэ зорюулагдаһан рассказуудые; үхибүүдэй, пионернүүдэй ажал тухай; Эрдэм ба ажал тухай. Манай нютагай һаалишад, хонишод тухай.

4. «Буряад үнэн» газетэ намда туһална гээшэ. Минии мэргэжэлээ олохо хэрэгтэм туһалаа. Урда сагта зоной дунда хэлсэдэг оньһон ба хошоо үгэнүүдэй удха шанар ехэ. Бидэнэр энэ газетые уншаад, ажал, һуралсал тухай ехэ юумэ ойлгонобди.

«Буряад үнэндэ» гарадаг «Толи» гэжэ тусхай хуудаһанда буряад шэнэ дуунуудые толилхыетнай гуйнаб.

Иимэрхүү харюунуудтай бэшэгүүд манай редакцида үдэр бүхэндэ олоор ерэнэ. Эдэ бэшэгүүдэй авторнууд мэргэжэл, хэдэг ажал хүдэлмэри, эрдэм һургуули болоод наһанайнгааш талаар олон ондоонууд. Тиибэшье тэдэнэр нэгэл һайн һайхан хүсэлэнтэй: түрэл хэлэн дээрэнь гарадаг «Буряад үнэнөө» бүрил һонин, удха түгэлдэр, алишье талаараа гүнзэгы, ойлгосотой, хүнэй зүрхэ сэдьхэлдэ оромоор, хадуугдамаар, туһалмаар материалнуудтай, һүүлэй һониниие түргэн дуулгадаг газетэ болгохо гэһэн баясамаар хүсэлнүүд!

Түнхэнэй аймагай Туранай совхоздо, Моондо нютагта хонишоноор ажалладаг **Светлана Долгоровна Санжихаевагай** дурадхалнууд баһал һонирхолтой. Хоёрдохи жэлээ хонишоноор ажаллажа байһан энэ эдир басаган манай газетын «Толи», «Хонхо» хуудаһануудай материалнуудые, хилын саанаһаа эльгээгдэһэн телеграммануудые; «Эрдэм, техникын эди шэди», спортын һонинуудые ехэ уншадаг байна. Тиихэ зуураа өөрынгөө мэргэжэл, хонишодой дүй дүршэл тухай материалнуудые алдангүй уншана. **«Хайшан гэжэ хони эдеэлүүлхэб, бэлшээхэб, яажа таргалуулхаб» гэһэн асуудалнуудта харюунуудые «Буряад үнэн» дээрэл ололгоби»**, — гээд тэрэ бэшэнэ.

Нүхэр Санжихаева һонирхолтой һанамжануудые иигэжэ үргэлжэлүүлнэ: **«Хонхо», «Толи» гэһэн хуудаһануud адли болошохоёо һанана. «Эрдэм бэлиг—эрхим баян», «Саянһаа Витим хүрэтэр» гэжэ хуудаһануудые балай уншанагүйб. Техникэ тухай уншаа һаа, муу бэшэ».**

Бэшэгүүд, бэшэгүүд... Захааминай аймагһаа **Э. Гомбоев**, Михайловка тосхонһоо (аймагынь дурдагдаагүй) **Б. Бадмаев**, Түнхэнэй аймагһаа **Б. Бирбаев**, Баргажанай аймагһаа **Б. Раднаев** болон бусад һонирхолтой дурадхал, һанамжануудаа бидэндэ эльгээбэ. Тиихэдэ Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг зоотехник **Ч. Батуев** гэгшэ дэлхэй дээрэ болодог һонинуудые саг соонь гаргажа байхыемнай, революционернүүд тухай (жэшээнь, Цыремпил Ранжуров тухай) бэшэжэ байхыемнай гуйна. Яруунын аймагай Үльдэргэ тосхондо ажаһуудаг, Социалис Ажалай Герой, уран зохёолшо **Цокто Номтоев** уран зохёол, хэлэ бэшэгэй хүгжэлтэ, дайнай болон ажалай ветерануud тухай материалнуудые, арадай аман үгэ уншаха дуратай байһанаа мэдүүлнэ.

Манай хүршэ орон — Монголой Арадай Республикада уншагшаднай олон. Тэдэнэй нэгэн, МНР-эй Хэнтэйн аймагта ажаһуудаг, намын хорооной хүдэлмэрилэгшэ **Д. Гармаа** гэгшэ мүн лэ һонирхолтой һанамжа, дурадхалнуудаа эльгээгээ.

Манай газетые һургуулиин һурагшад олоороо уншана. Энэньшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, тэдэнэртэ зорюулагдажа, «Хонхо», «Эрдэм бэлиг—эрхим баян» гэһэн хуудаһанууд, үхибүүдэй зохёолнууд газетэдэмнай хэблэгдэнэ ха юм.

Захааминай аймагһаа **Ц. Шагдаржапова, В. Зандеев, В. Будаева**, Хэжэнгын аймагһаа **Ц. Бадмацыренова**, Мухар-Шэбэрэй аймагһаа **С. Балаганова**, Зэдын аймагһаа **Ц-Х. Раднаева** болон бусад һурагшад һонин дурадхалнуудые эльгээгээ.

Газетымнай анкетэдэ харюунууд ерэжэл байна. Тэдэниие, бултыень эндэ дурдаха аргагүй дээрэһээ хэдэн бэшэг-харюунуудые хаража, шэнжэлжэ үзэбэбди. Һанамжа, дурадхал, зүбшэлнүүдээ эльгээһэн нүхэдтэ — хүндэтэ уншагшадтаа манай редакци халуун баяр хүргэнэ. Эдэ ороһон һанамжа, дурадхал, зүбшэлнүүдые хараадаа абажа, газетэеэ улам дайшалхы, һонин, туһатай, хүмүүжэлгэ үгэмөөр болгохые оролдохобди.

Хүндэтэ нүхэд! Танай дурадхал, һанамжанууд бидэндэ ехэ үнэтэй. Таанадтаа манай редакциин хандаһан анкетэ газетэдэмнай үшөө толилогдохо байха. Тиимэһээ таанарай бэшэг-харюунуудые хүлеэнэ гээшэбди. Тэдэнииетнай хүндэтэйгөөр угтан абахабди.

АГУУ ИЛАЛТЫН 30 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ИЛАЛТЫН ДАРХАШУУЛ

Республикынгаа нютагуудаар ябахадаа дайнай ветерануудтай уулзажа, дайшалхы намтартайнь танилсадаг заншалтайб. Амаралтада гараһан гү, али мүнөө ямаршьегүй хүдэлжэ байһан фронтовигууд нютаг бүхэндэ олон. Үбсүү хушама орден, медальнуудыень хаража баясахаар. Саг үргэлжэ клубтаа сугларанхай, дайшалхы харгы зам тухайдаа хөөрэдэг юм. Москваһаа эхилээд, Берлин хүрэтэр һуунагтаһан дайнай хүшэр харгыгаар ябажа, илалтын агууехэ хэрэгые шэрээлсэһэриинь онсо һайшаалтай.

Залуу үетэниие Эхэ орондоо халуун дуратайгаар хүмүүжүүлхэ талаар энэнь айхабтар туһатай. Сэрэгшэ аханарайнгаа хөөрөө һонирхон шагнажа, хэды олон асуудалнуудые һуража һалахагүй юм. Тиигэншьегүй яахаб даа. Аха дүү совет арадуудай таһаршагүй хани нүхэсэл Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ эли тодоор харагдаа бшуу.

Жэшээнь, Түнхэнэй аймагай Тооро нютагта тиимэ уулзалга саг үргэлжэ болодог заншалтай. Дайнай ветерануд һайндэрэйхеэр хубсаланхай, дайшалхы орден, медальнуудаа зүүнхэй ерэдэг. Хүндэтэй үбгэжөөлнүүдэй дунда Доржо Дорлипович Баганов, Ошор Бабрухаевич Шобоев, Бальжин Маланович Кырмыгенов, Микит Доржеевич Холбоев, Аркадий Степанович Иринчеев гэгшэдые заабол харахат.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь Б. М. Кырмыгенов дайнай ветерануудтай уулзалга хэхые дурадхадаг. Колхозой түрүүлэгшэ А. С. Иринчеев энэниень халуунаар һайшаажа, эмхи гуримтайгаар үнгэргэхэ тухай боломжолдог юм. Аркадий Степанович Иринчеев өөрөө дайнда ябалсаһан, илалтын үдэрые шэрээлсэһэн байха. Тиимэһээ иимэ уулзалгын ямар удхатай байхые һайн мэдэнэ.

Колхозой парткомой секретарь Б. М. Кырмыгенов мүн баһа дайнда хабаадалсаһан юм. Нютагайнгаа хүн зондо аятай зохидоор хөөрэжэ, баатар совет арадай эгэршэгүй хүсэтэйе ойлгуулдаг.

Илалтын дархашуул! Олонхинь дайнай газарһаа бусаагүй, баатарай үхэлөөр унаһан юм. Тэдэнэй гэрэлтэ һайхан дурасхаалые мүнхэлжэ, хүшөө-памятник бодхоожо, нэрэ, обогыень алтан үзэгүүдээр бэшэнэ. Амиды мэндэ бусажа ерээшэдынь колхоздоо хүдэлжэ, ажахыень улам баян болголсоно. Хэзээдэшье түрүү зэргэдэ ябалсажа, һайн һайхан үльгэр жэшээ харуулна бшуу.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (Зүүн гарһаа) Д. Д. Баганов, А. С. Иринчеев, О. Б. Шобоев, Б. М. Кырмыгенов, М. Д. Холбоев гэгшэд уулзалгын үедэ.

Авторай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ПАРИЖ

Францин Президентын мэдүүлгэ

ТАСС

Һанамжануудаа хэлсэхын тула КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй үнгэргэһэн уулзалгамнай тон ехэ аша үрэтэй байгаа гэжэ Францин Президент В. Жискар д'Эстэн мэдүүлээ. Министрнүүдэй Советэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Президент иигэжэ мэдүүлээ гээд, Франс Пресс агентство мэдээсэнэ: «Манай гадаадын политикын гол хараа шэглэлнүүдэй нэгэн — Францин, Советскэ Союзай хоорондохи политическэ харилсаан энэ уулзалга дээрэ улам бэхижүүлэгдээ», — гэжэ В. Жискар д'Эстэн тэмдэглэбэ.

АФИНА

КПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой мэдүүлгэ

ТАСС

Ороной гүрэнэй байгуулалта тухай асуудалаар орон дотор үнгэргэгдэһэн референдумтэй дашарамдуулан, Грециин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Политбюро мэдүүлгэ хэбэ. Референдумэй дүнгүүд грек арадай ехэ илалта болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энэ илалта — бүхы арад зоной тэмсэлэй түүхэдэ шухала шата мүн.

Хархис монархида арад зон шиидхэхы шанга харюу сохилто хэһэн байна гээд мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Арад зоной нэгэдэлтэй байһанай ашаар оромнай демократиин замаар дабшажа, фашизмын харгы хааха, национальна бэеэ дааһан байдал хангаха, демократи олгохо гээд мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Грециин коммунис залуушуул (КНЕ) гэдэг эмхи мүн лэ мэдүүлгэ хэһэн байна.

НИКОЗИ

СССР-эй ХАРАА БОДОЛЫЕ ҮНДЭРӨӨР СЭГНЭНЭ

ТАСС

Кипрэй асуудалаар Советскэ Союзай баримталдаг хараа бодолые Кипрэй олонхинтэ үндэрөөр сэгнэнэ. Гадаадын политика бэелүүлхэдээ, Кипрэй асуудалые тааруу зүбөөр, амгалан ёһоор шиидхэхын тула Советскэ Союз эдэбхитэй ябуулга хэнэ» гэжэ «Харавги» газетын шэнжэлэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Кипрэй Республикын бэеэ дааһан, дулдыданги бэшэ байдалые, газар дайдынь бүрин бүтэн байлгые хүндэлһэнэй үндэһөөр, Кипрэй асуудалые амгалан ёһоор шиидхэхэ шухала гээд совет-американ, совет-француз документнүүд дотор хэлэгдэнэ гэжэ газетэ мэдээсэнэ. ООН-ой тогтоолнуудые дары бэелүүлхэ шухала.

НИКОЗИ

АКЭЛ-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРО МЭДҮҮЛГЭ ХЭБЭ

ТАСС

Президент Макариосай эхэ орондоо бусажа ерэһэнэй һүүлээр арал дээрэхи байдалые Кипрэй Ажалшан арадай түрүү үзэлтэй партиин (АКЭЛ) ЦК-гай Политбюро хаража үзөө.

Кипрэй асуудал амгалан ёһоор шиидхэгдэхэ зэргэтэй гээд АКЭЛ-эй ЦК-гай Политбюро эндэ тунхаглууһан мэдүүлгэ дотороо үшөө дахин тэмдэглэбэ.

Аралай грек ба түүрэг бүлэгүүдэй түлөөлэгшэдэй хоорондо хэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдэй ашаар Кипрэй гүрэнэй байгуулалта тодорхойлогдохо ёһотой гээд Кипрэй Ажалшан арадай түрүү үзэлтэй парти тоолоно.

Кипрэй Республика сөөргэй ямаршье бүлэглэлдэ хабаагүй байха ёһотой. Энэнь киприот арад зондо — грекүүдтэ, түүрэгүүдтэ — аюулгүй байдал хангаха юм.

НЬЮ-ЙОРК

К. ВАЛЬДХАЙМАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэлэй 1975 ондо үнгэргэгдэхэеэ байһантай дашарамдуулан, ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхайм мэдүүлгэ хэбэ. Эрэшүүлэй ба эхэнэрнүүдэй адли тэгшэ эрхэтэй байлгын гол ёһон Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Устав дотор, мүн хүнэй эрхэнүүд тухай бүгэдэ ниитын декларации дотор табигданхай гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Гэбэшье «үшөө олон оронуудта эхэнэрнүүдые газаашалан баһамжалга үргэнөөр дэлгэрэнхэй байһаар гэжэ К. Вальдхайм заана. Энэнь дэлхэй дээрэ социальна, экономическа ба политическэ хүгжэлтэ, дэбжэлтэ түйлэхэ хэрэгтэ ехэ һаад тойбо татана».

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэлдэ эрэшүүлэй ба эхэнэрнүүдэй хоорондын адли тэгшэ эрхэ тогтоохо, уласхоорондын эб найрамдал хангаха, хүн зоной байдал һайжаруулха хэрэгтэ эхэнэрнүүдые улам үргэнөөр эдэлсүүлэн хабаадуулха шухала гэжэ Генеральна секретарь тэмдэглээ.

ПРАГА

Эб найрамдалай тала баригшадай бүхэдэлхэйн уулзалга

ТАСС

Эб найрамдалай түлөө национальна хүдэлөөнүүдэй түлөөлэгшэдэй нэгэдэхи конференци һаяхан Чехословакиин ниислэл хотодо боложо дүүрэбэ. Зуу гаран ороной түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байна. Эгээн олон түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай мүнөө сагай энэ хүдэлөөнэй национальна элдэб отрядуудай ябуулга тухай хөөрэлдэһэн, хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые халан абалсаа.

1975 ондо Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советэй эрхилхэ ябуулгын программа конференци дээрэ зүбшэгдэжэ, һайшаагдаһан байгаа. Европын аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряахын түлөө, Дунын Зүүн зүгтэ бата бэхи, тааруу зүб эб найрамдал хангахын түлөө, Азида хамтаараан аюулгүй байдал түйлахын түлөө, сэрэгэй хунтада эсэргүүсэн тэмсэгшэ Чилиин патриодуудые дэмжэхын түлөө национальна ба уласхоорондын үргэн ехэ хэмжээ ябуулганууды бэелүүлхэ гэжэ энэ программа дотор хараалагдана. Кипрэй асуудалые шиидхэхын, Индохитадтахи дайнай ябуулгануудые зогсоохын, Вьетнамай асуудалаар Парижай хэлсээнүүдые наринаар сахихын, уласхоорондын гол шухала бусад асуудалнуудые шиидхэхын тула шухала хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхээр энээн дотор хараалагдана.

Прагада болоһон конференцидэ хабаадагшад эдэ бүхы асуудалнуудаар хэдэ хэдэн тогтоолнуудые, дурадхалнуудые абаһан байна.

БРЮССЕЛЬ

НАТО-гой СОВЕДЭЙ СЕССИ

ТАСС

Энэ бүлэглэлдэ хабаатай 15 ороной гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй, оборонын зарим министрнүүдэй хабаадалгатайгаар Хойто Атлантиин Союзай Советэй сесси декабриин 12-то Эврэтэхи НАТО-гой штаб-гэр соо нээгдэбэ. Уласхоорондын ба дотоодын политическэ хэдэ хэдэн гол шухала асуудалнуудые; энэ бүлэглэл доторхи байдалые, НАТО-гой ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдые сессидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэхэ байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США-гай Президент Дж. Фордтой Владивосток шадар уулзажа, хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд тухай США-гай гүрэнэй секретарь Г. Киссинджер, хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгын дүнгүүд тухай Францин гадаадын хэрэгүүдэй министр Ж. Саваньярг сесси дээрэ мэдээсэлнүүдые хэхэ байна.

Аюулгүй байдалай, харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ-европын зүблэлэй хүдэлмэри тухай, Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хороохо тухай хөөрэлдөөнүүд, стратегическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хэлсээнүүд гэхэ мэтэ гол шухала асуудалнууд сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм. Һүүлэй үедэ НАТО-гой гэшүүн оронуудай саг үргэлжын түлөөлэгшэдэй суглаанууд дээрэ эдэ бүхы асуудалнууд нэгэнтэ бэшэ хэлсэгдээ һэн.

Һүүлэй һаранuудтахи уласхоорондын байдалай шухала асуудалнууд, тодорхойлон хэлэхэдэ, Кипртэхи байдал мүн лэ зүбшэгдэн хэлсэгдэхэ.

Мүнгэнэй үнын уналгатай, хүдэлмэригүйшүүлэй олошоролготой дашарамдуулан, Баруун оронуудай экономическа байдалай асуудалнуудаар сессидэ хабаадагшад һанамжануудаа хэлсэхэ юм.

ТОКИО

Т. МИКИИН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ТАСС

Орон дотор мүнгэнэй үнын уналгатай, юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрэлгэтэй тэмсэхын тула манай правительство бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ байна гээд Японой премьер-министр Т. Мики мэдүүлээ.

Дайнай һүүлэй үе соо Япон эгээл хүшэр бэрхэтэй байдалда ороод байна гээд Т. Мики премьер-министрэй тушаалда ороһонойнгоо һүүлээр үнгэргэһэн түрүүшынгээ пресс-конференци дээрэ хэлэбэ. Мүнөөнэй эрхэ байдалда юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрэлгые зогсоохо гээшэ хүшэр бэрхэшээлтэй байна гээд премьер-министр хэлэбэ. Ноябрь һарада Япондо юумэнэй үнэ сэн 24 процентээр хүндэрһэн байна.

Японой гадаадын политикын асуудалнууд тухай Т. Мики тогтон хэлэхэдээ, шэнэ правительство гадаадын политикын урдын хараа бодолые үргэлжэлүүлхэ юм гэжэ мэдүүлээ. Советскэ Союзтай амгалан ёһоной договор баталхын тула правительство саашадаашье ехэ хүсэлэл оролдолго гаргаха гээд Японой правительствын толгойлогшо хэлэбэ.

ҺОНИН НАМТАРТАЙ ХҮНҮҮД

НЭГЭ ФОТО-ЗУРАГАЙ ТҮҮХЭ

Ноябрь һарын амаралтын нэгэ үдэр бэлэй. Нютаг зондоо хүндэтэй, одоол аха заха гэжэ алдаршаһан үбгэжөөлдэ айлшалбаб. Михаил Григорьевич Фоминие гансашье манай нютагайхид бэшэ, харин бүхы аймаг дотор һайн таниха. Сай уужа, элдэб һониноо хөөрэлдэжэ һуутараа, ханада үлгөөтэй хүрэг соо зохёогдоһон бүлэг хүнүүдэй зураг обёорбоб.

Сэрэгшэдэй дунда Семён Михайлович Будённый өөрөө һуубал даа. Үнэхөөрөөшье һонин зураг байба. Зурагай удха шанарые, түүхые хөөрэхыень гуйжа оробоб. Михаил Григорьевич мүнөө жаран наймаа наһатай. Пенсидэ гараашье һаа, сарюун солбон зандаа. Одоол залуу хүбүүн мэтэ хүнгэхэнөөр гэшхэлжэ ябахал даа. Зарим нэгэ шухала хэрэгээр яараад ябаа һаань, хойноһоонь дахалдажа хүсэхэгүйш. Граждан дайнда, үшөө тиигээд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан юм. «Наһатай болооб, ажал хэхэ шадалгүйб» гэжэ шалтажа һуудаггүй, харин үшөөл хүдэлһөөр, ажахыдаа хамһалсаһаар зандаа. Сэхыень хэлэхэдэ, бэеэ тон зохидоор абажа ябадаг үбгэн шуу.

Сай уухыемни дурадхаад, хөөрөөгөө яаралгүйхэн ингэжэ эхилбэ: «Би тиихэдэ зүүн зүгтэ сэрэгэй алба хэжэ байгааб. Уласхоорондын байдал ехэл шахардуу бэлэй. Гадаадын империалис гүрэнүүдээр хүлһэлэгдэһэн сагаан хитадууд КВЖД гэжэ алдаршаһан түмэр харгы шадар дура зоргоороо аашаланалдажа, заха хилыемнай нэбтэрэн орожо, дээрмэдэхы аашануудые таргажа байгаа һэн. Эгээл энэ үедэ Улаан Армиин морин сэрэгэй командир С. М. Будённый манайда айлшалжа ерээ һэн. Тэндэхи гарнизоной парад боложо, гурбадахи эскадроной командир Богообразов тэрэнние ударидаа бэлэй. Парадые С. М. Будённый угтажа абаа һэн. Тэрэнэй һүүлээр Семён Михайлович манай һуралсалтай, ажабайдалтай танилсажа, хани халуунаар хөөрэлдөөд, империалистнуудай хорото ябуулгануудые элишэлэн тэмдэглээд, сэрэгэй эрдэм эрхим һайнаар шудалжа, Эхэ ороноо хамгаалхаар хэзээдэ бэлэн байхыемнай уряалаа һэн. Һүүлээрнь Семён Михайловичтай хамта дүрэ зурагаа буулгуулаа һэмди. Энэ болбол 1929 оной майн 1-нэй үдэр болоо бэлэй. Энэ фото-зурагые манай гэр бүлэ нюдэнэй сэсэгы мэтэ хадагалжа ябана. Элитэ ехэ полководецой түхэл шэнжые, абари зангые сэдьхэлдээ нягта халуунаар хадуужа ябадагби. Тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүд гүн сэдьхэлдэмни, ухаан бодолдомни хэтэ мүнхэдөө мартагдахагүй. Тиихэдэ би полковой һургуулиин курсант ябаа һэм. Алдарта полководецой уряада харюу болгон, дайшалхы һуралсалаа дээшэлүүлхын тула бүхы хаба шадалаараа оролдоо һэмди. Һургуулияа дүүргэхэтэймнай зэргэ сагаан хитадуудай аашалалдаха улам ехэдэжэ, август һарада һэн ха, манай полкые дайшалхы дохёогоор бодхоогоо бэлэй. Би тиихэдэ 85-дахи морин сэрэгэй кубанска полкдо алба хэжэ ябааб.

Полкымнай командир Назимов, эскадронноймнай командир граждан дайнай герой, дайшалхы Улаан Тугай ордендо гурба дахин хүртэһэн Михаил Петрович Богомолов һэн.

Манай эскадрон гүрэнэй хилэ хамгаалжа, дайсанай заставые бута һамна сохёо һэн. Энэ үедэ дайсанай гол хүсэн хүрэжэ ерээ бэлэй. Аргагүй хүшэр хүндэ байлдаан эхилшээ һэн. Энэ байлдаанда манай отделениин комсомолецууд Александр Томсон, Арсентий Лапшаков болон бусад илангаяа эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдажа, шархатаһан дээрэһээ дайсанай газар дээрэ үлэхэ баатай болоо һэн. Дүрбэн хоногой үнгэрхэдэ, өөрынгөө газарта мүлхижэ ерээд, командованиин зүгһөө магтаал һайшаалда хүртэһэн юм. Һүүлээрнь манай полк олон байлдаануудта хабаадажа, үбэлэйнгөө байрада бусаа һэн.

1930 ондо сэрэгһээ табигдажа, нютагаа бусажа ерээд, хамтын ажал болон шэнэ ажабайдал байгуулгада хабаадалсаа һэм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, 1941 оной июлиин юһэнэй үдэр сэрэгтэ ошожо, морин сэрэгэй 64-дэхи һэлмэтэ взводой командираар томилогдоо һэм. Намтай хамта минии нютагаархин, жэшээнь, Пётр Леонтьевич Телешев, минии дүү Осип Григорьевич Фомин, үхэр буугай командир Пётр Николаевич Коноваленков, эскадроной старшина Константин Ананьевич Телешев гэгшэд ябалсаа һэн.

1943 оной январь һарада фронт ябуулагдажа, Курск хотоһоо холо бэшэ оршодог Горбачи гэжэ станцида байрлаһан байгаабди. Бүмбэрсэг дэлхэйдэ алдаршаһан Орловско-Курска байлдаанда 8-дахи гвардейскэ армиин морин сэрэгэй 50-дахи полкдо ябалсаа һэм. Нэгэ байлдаанай үедэ хүндөөр шархатаад, Сочи хотын госпитальдо үни удаан эмшэлүүлээ һэм. Хамта дээрээ таба дахин шархатаһан байнаб. Мэнэ һаяхан операцида орожо гарааб. Үнөөхил минын бүтардаһан дахинаа хүдэлжэ, тэрэнээ абхуулааб. Мүнөө курорт ошохоо бэлдэжэ байнаб. Совхоз түлөөһэгүй путёвко үгөө. Совхозой директорэй орлогшо Жадамба Бадмацыренович Банеевые бэдэржэ ошохомни»

Иигэжэ үнинэймни танил нүхэр Михаил Григорьевич Фомин хөөрөөгөө дүүргээ һэн. Ханада үлгөөтэй байһан фото-зурагай нюуса одоошье тайлбарилагдажа, сэрэгшэ хүнэй ами наһые гэршэлһэн тон хэрэгтэй зүйл мэтэ һанагдаа бэлэй.

Михаил Григорьевичто баяр хүргөөд энээхэн статьягаа «Буряад үнэн» газетэдэ эльгээхэ тухайгаа хэлэхэдэм, угаа ехээр баярлаа бэлэй. «Би өөрөө буряад угтай хүнби. Үбгэ эсэгэмни эндэ сүлэлгэдэ байжа, буряад басагантай хуби заяагаа ниилүүлжэ, таһаршагүй эбтэй эетэй, урин һайхан гэр бүлэ байһан юм. Түрэл саданарни буряадууд соо яһала олон. Бидэнэр бэе бэедээ ходо ябалсажа, оролсожо байдагбди. Бэе бэедээ хамһалсажа байнгүй яажа болохоб» — гэжэ Михаил Григорьевич сэдьхэлээ хүдэлгэн хэлээ һэн.

Нүхэр Фоминтай хахасаад, гэртээ ошожо ябахадаа, хүнэй ажабайдал, хуби заяан тухай нилээд бодомжолоо һэм. Үдэр бүри шахуу уулзажа байһан аад, танил нүхэр тухайдаа заримдаа мэдэнгүй ябадаг бшуубди. Иимэ һайхан, һонирхолтой гоё намтартай хүнүүд тухай бэшэжэ байгаа һаа, хэн хэндэмнайшье туһатай байхань дамжаггүй.

Ж. ЦЫДЫПОВ,
багша.

Хяагтын аймаг,
Баян-Булаг нютаг.

* * *

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд.
- *Шог ёгто мүрнүүд.*
- Арадай аман зохёолһоо.

УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ХОЛБООНДО

I

Һаяхан Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин зүблөөн болобо. Правлениин гэшүүд эндэ сугларжа, 1975 ондо хэгдэхэ ажал хүдэлмэриингөө түсэбые хаража үзэбэ.

Хүн зониие соёл культурын талаар хангаха хэрэгтэ уран зохёолшодой оруулдаг хубита ехэ. Ноябрь һара соо Улаан-Үдэ хотын түлөөлэгшэд, театрнуудай артистнууд, уран зураашад Сэлэнгын целлюлоз-картонно комбинадай барилгашадта ошожо, тэдэнэртэй уулзаһан, өөһэдынгөө зохёохы ажалай түсэбүүд тухай хөөрэжэ үгэһэн, концертнүүдые табиһан, уран зурагай выставкэ эмхидхэһэн юм.

Тиихэдэ уран зохёолшод И. Калашников, А. Бальбуров, Г. Чимитов, А. Щитов, Вл. Липатов гэгшэд целлюлоз-картонно комбинадай барилгашадтай уулзаа, хөөрэлдөө, шэнэ зохёолнуудаа уншаа.

Тиимэһээ 1974—1975 оной үбэлжэлгын үедэ уран зохёолшод хүдөө гаража, хонишод, һаалишадтай уулзаха, шэнэ зохёолнуудтаяа танилсуулхань. Иигээд хэдэн бүлэг уран зохёолшод хүдөө гарахань.

Мүн 1975 оной хабар уран зохёолшодой бригада Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадта ошохоор хараалагдаба.

1975 оной майн 9-нэй үдэр бүхы дэлхэйн ажалшад, манай совет арад агуу һайндэрые тэмдэглэхэнь, Фашис Германиие дараһаар 30 жэлэй ойе һайндэрлэхэмнай. Энэ гайхамшаг һайндэрые яажа угтаха, ямар хэмжээ ябуулга бэелүүлхэ тухайгаа уран зохёолшод зүбшэн хэлсэбэ.

II

Республикын залуу уран зохёолшодой наймадахи конференци боложо үнгэрһөөр, гурбан жэл боложо байна. Гараха 1975 оной февраль һара соо Буряадай залуу уран зохёолшодой юһэдэхи конференци үнгэргэгдэхөөр хараалагдаба.

Манай республика залуу уран зохёолшодоор нилээд олон юм. Тэдэнэй зохёолнууд республиканска газетэнүүдэй, «Байгал» журналай хуудаһанда толилогдодог, радиогоор дамжуулагдадаг, Буряадай номой хэблэлэээр гарадаг согсолборинуудта оруулагдадаг байна.

Далайн долгиной хойно хойноһоо һубарин ерэдэгтэл залуу халаан — эдир уран зохёолшод буряад литературада ерэжэл байна. Тэдэнэй зариманиинь түрүүшын номуудые гаргууланхай.

Буряадай залуу уран зохёолшодой юһэдэхи конференциие эмхитэй һайнаар үнгэргэлгэ тухай уран зохёолшо **Цэрэн Галанов** тобшохон элидхэл хэбэ.

Энэ конференци дээрэ хорёод залуу уран зохёолшодой зохёолнууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэхэ. Тэрэ зүбшэн хэлсэлгэдэ уран зохёолшод **Д. Жалсараев, И. Калашников, Н. Дамдинов, Ц. Жимбиев, Г. Чимитов, Ч-Р. Намжилов, Вл. Корнаков, Ц. Галанов, А. Бадаев**, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд **В. Найдаков, В. Махатов, Г. Туденов** болон бусад хабаадалсаха юм.

Манай корр.

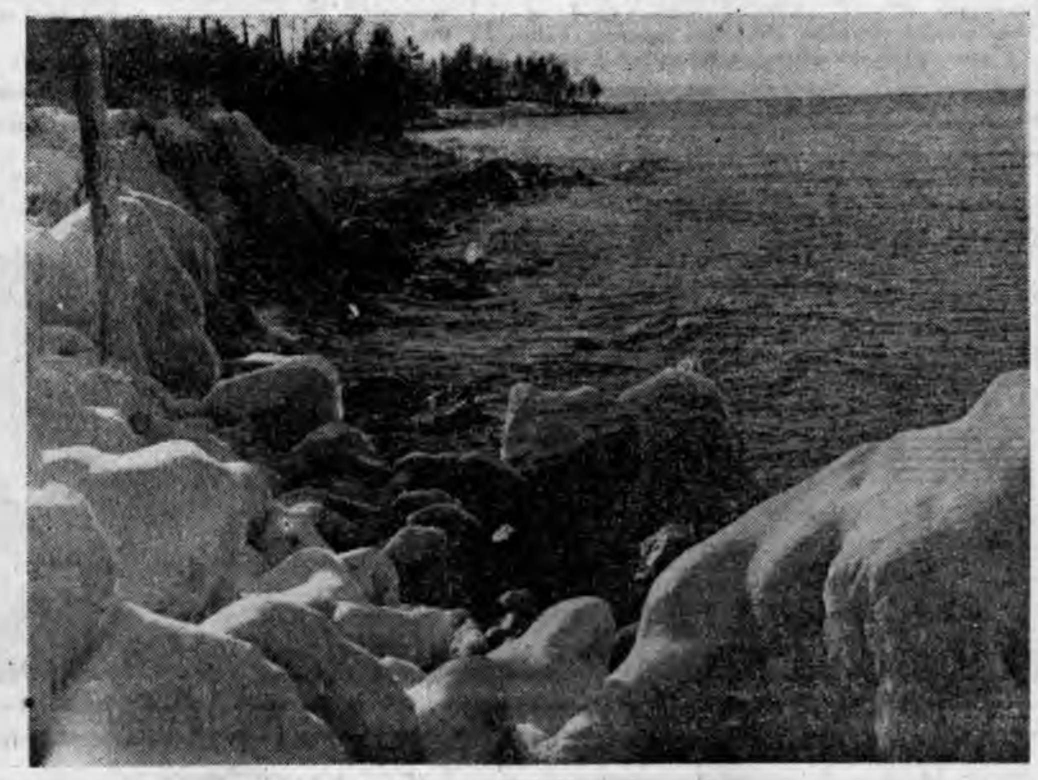

Хүйтэн шэрүүн үбэлэй
Хүрэжэ ерэн гэхэдэ,
Байгал номин далаймнай
Баһаш тэмсэдэг тэрээнтэй.
Хойто зүг тээһээ
Хорон жабар үлеэжэ,
Дүлии хүбшэ тайгые
Дүнгинүүлэн шэшэрүүлнэ.
Модон бүхэнэй һалаада —
Монсо сонсо зүүдхэлнүүд
Дууһан бүхы юумэн
Дүн сагаанаар сэнтэнхэй.
Хүдөө уужам нютагта
Хүйтэн болоһоор үнинэй.
Байрын саһан ороод,
Баруун тээһээ һалхилна.
Үхэр мал хашаадаа
Үбһэ эдижэ эхилэнхэй.
Үбэлэй мүнөө ерэһэндэ
Үхибүүд хүхилдэнхэй.
Тойроод — саб сагаан.
Түхэреэн үргэн таламнай
Саһан зузаан хүнжэл дороо
Садатараа унтахань.
...Эгээл энэ үедэ
Эршэтэ долгиёо мухарюулан,
Байгал номин далаймнай
Бардамаар самнана.
Шуухираад долгиёо нэшэхэдээ,
Шулуун үндэр байсада
Мүльһэн хуяг үмдэхүүлжэ,
Мүшэн мэтээр яларуулна.
Ямаршье уран дархан
Ядахал нигэжэ бүтээхэз.
Эрьеын модон бүхэн
Элдэб олон һинхэтэй.
Ута мүльһэн хүхэлтэнүүд
Уруу доошоо һанжанхай.
Һалхинай эшхэрэн үлеэхэдэ,
Һайхан хүгжэм дуулдана.
Хүнды ехэ хүбшэ соо —
Хүнгэрэг зузаан саһан.
Хүлдөө санагүй хүнэй
Холо ошохонь бэрхэтэй.
...Бараан бараан долгид
Бата шулуун хабсагайе
Һубарин ерээд ёборно,
Сагаалхижа сэсэрнэ.
Хаанашьеб тэрэ холо
Хара һалхин хүлгөөд,
Адуу тууһан мэтээр
Адар долгидые намнана.
Зүүн хойноһоо буудаг
Зүрюу «баргажан» һалхин гү? —
Тэнгэриин шарай хубилжа,
Тэшхүү байдал тогтобо.
Али энэмнай
Аажам Түнхэн тээһээ
Агтын гүйдэлөөр ерэдэг
Аймшагтай «хүлтүүг» гү?
Сабаагүй, дошхон зантай
«Сарма» һалхин ерээ гү?
Сайбар дэлһэ һэжэнхэй
Шуран долгид дэбхэрнэ.

П. ЯХНОВЕЦКИИН
фотоэтюд.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

ХҮНДЫН ЁҺОН

Монгол зоной хүндын ёһон —
Мүнхын нангин энхын ёһон...

Хура бороо гү, саһан шуурган соо
Хүһан сэргэдэнь хүнэй һүни буугаа һаань,
Һуха харайн бодожо, үүдээ нээгээд,
Һурангүй — хэм бэ? гэнгүй, — угтадаг юм.

Аяшарһан хүнэй аалихан алхамые
Атирхай богоһо дээрээ мэтэр дуулаа һаа;
— Амар сайн, анда нүхэр! — гээд,
Альгаа дэлгэн, хоймортоо уридаг юм.

«Хоноо болтнай, хонёо гарганабди,
Үнжөө һаатнай, үхэрөө үүсэлнэбди».

Даараад, бээрээд гү байһан айлшанай
Дахыень, дэгэлыень бүлүүртээ дахаад,
Хамагай түрүүн гуламта тээшээ һарбайн,
Халуун гүсэтэй хатуу сайгаа аягалдаг.
Шэрээгээ урдань татажа, табагтай
Шэхэр, хүшөөһэ, айрһаа табяад,
Мэтэр газаашаа гүйдэлөөрөө харайн,
Мяхаяа туялжа, хабирга һээр шанадаг. —

Монгол айлай хүндын ёһон —
Мүлимэл холын нангин ёһон.

Хоноһон айлшанай холынгоо зам мартаад,
Хүр зүүдэеэ манажа хэбтэхэдэнь,
Морининь сэлмээгээд, таталуулаад, уһалаад,
Мордохо тээшэнь заһаад үгэдэг;
Эсэһэн галдиһан гэжэ һанаа һаа,
Өөрынхиеэ орондонь хүтэлөөд ерэдэг —
Угай һайхан сагай заншал алдаагүй,
Үдэшэлгын һайхан үреэл түүрээдэг:

«Утынгаа зам үргэдхэжэ ябагты!
Удаан жаргал эрижэ дабшагты!»

Талын дундуур талын дуун табараад,
Тарим хонхонууд хаха-хуха сасараад:
— Тангил нүхэр, тайбан морилогты!
Тарагайм амта бүтэгы мартагты!... —
Гэһэн, монгол хүүхэнэй абяан
Гэрэй хойноһоо гэнтэ дуулдаха,
Холын айлшанай дурын ташаяан
Хоншуу хасартань хослон няалдаха...

Монгол дангиныи хүндын ёһон —
Молор талын энжын ёһон!

БАСНИ — *Гунга ЧИМИТОВ*

ШАГШАГА

Шугы шэбэртэ байратай
Шуран нэгэ Шагшага
Жэгүүртэнэй суглаан дээр
Жэгтэй һайн үгэ хэлээд,
Этигэл найдабаридань хүртэжэ,
Элитэ тушаал эзэлбэ ха.
Харсага, Бүргэд шубуудай
Хажуудань ерээд байхада,
Үндэр һүлдэтэ тэдэниие
Үлүү гараса магтажа,
Шагшага нэрэ һурагүй
Шаханажал гарадаг бэлэй лэ.
Харин тэдэ шубуудай
Хараа далда ороходонь,
Мундуурхажа, Шагшага
Муушалжал мэдэдэг юумэл даа.
Гансал дээдэ изагууртанда
Гайхама ондоо хандалгатай
Гэжэ Шагшагые һанаа һа[...]
Гэнэдэжэ болохо байхал[...]
Хүдөөгэй борохон жэргэмэлы[...]
Хүхэ уһанай шубуудые
Хараһаар тэрэ Шагша[...]
Хамаг һайн талыень
Тонгос-тонгос гэжэ бай[...]
Тооложо орохонь со[...] да[...]
Харин саашаа болоходо[...]
Хараажа эхилхэнь оло[...] да[...]

* * *

Шагшагашье даа, Шагша[...]
Шаханажал байдагынь мэдээ[...]
Нюур дээрэш магтад[...]
Нюргандашни муушал[...]
Эндэхи Нэгые шоо үзөөд[...]
Энэ басния би бэшээб.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хүдэлмэришэдэй һуралсал» — түрүү бэшэг. «Һаалишадай мүрысөөндэ — үргэн дэлисэ» — суглуулбари. Промышленна предприятинуудай мүрысөөнэй ябаса тухай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ерээдүйгөө бодомжолон» — М. Хензыхеновэй статья. «Урагшагүй түгэсхэл» — В. Ананинай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Француз эрдэмтэдтэй байгуулһан бата бэхи харилсаа холбоон» — Г. Балхановай статья. «Мүнөө үеын жаргалтай ерээдүй» — А. Осиповой статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботын хуудаһан».

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 12.20 — «Календариин хуудаһануудаар». **«Орбита».** 13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — Үхибүүдтэ «Лабиринт» гэжэ мультфильм. 13.30 — «Элүүр энхэ байлга» гэһэн программын почто. 14.00 — «Ан амитадай байдал» ([...]гэтэ). 15.00 — «Чис[...] английское убийство» [...] уран һайханай фильм, [...]рүүшынхеэ харуулагд[...] (1-дэхи сери). 16.20 [...] «Московские коньки» — [...] гурна һолжоролгоор ул[...]хоорондын мүрысөөн. 18[...] — «Время». — мэдээс[...] программа. 18.50 — 19[...] — Забһарлалга. 19.00 [...] «Известия» газетын ша[...] хүртэхын түлөө, хоккей[...] уласхоорондын наа[...] (СССР — Швеци). 21.1[...] «Хүгжэмэй һүүлэй һон[...] 22.00 — «Твои сыновья» [...] телевизионно документал[...] фильм (Греци). түрүүш[...]хеэ харуулагдаха. 23.00 [...] «13 стульев» — богон[...] зүжэгүүдэй телевизио[...] театр (үнгэтэ). 24.00 [...] «Время».

САГААН УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республик[...]мнай үүлэтэйшэг байха. [...]галай эрьеэр, хойто айма[...]даар саһан орохо, борд[...]хо, бусад нютагуудаар са[...] орохогүй. Баруун тээһээ[...] кундын 3—7 метр хүс[...]гөөр һалхилха. Темпера[...] 18—23, Байгалай [...] эрьеэр 12—17. Баргажа[...] Хурамхаанай аймагу[...] 22—27, Улаан-Үдэдэ һ[...]дөө 29—31, үдэргөө 21—[...] градус хүйтэн болохо.

Декабриин 15—16-да ү[...]тэйшэг байха. Байгал ш[...]рай ба хойто аймагуудта[...] гаханаар саһан орохо, бо[...] һолхо. Урда аймагуудаар[...]һан балай орохогүй. Те[...]ратура һүниндөө 25—[...] хойто Ахын, Түнхэнэй ай[...]гууд — 30—35, Байга[...] урда эрьеэр 15—20, [...]төө 17—22 градус хү[...] болохоор хүлеэгдэнэ.

УРАН ЗУРААШЫН ДЭБТЭРЬЭЭ

«Ой модо хамгаалха» гэһэн
Уряа лозунгын бинимь мэдээжэ.
Ногоон баялигаа хинажа сахин,
Нягтаар хамгаалха шухала гээшэ.
Тиин гэһээш зарим хүйхэршүүл
Тэмгэ ногоон ой соо ороод,
Дайралдаһан модо сабшажа,
Дуран соогоо аашалдаг даа.
Тужа байһан газарнай гэнтэ
Хуша, нарһагүй болошоод,
Халзан малаан, харахада аягүй,
Хайратай шэнги байдаг даа.
Хадаһаа урдаһан гол горход
Хатажа эхилдэг хараа байса.
Боро үүлэд дээгүүрнь субаад,
Бороошье оруулангүй үнгэрдэг.

С. КЛЕМАШЕВОЙ зураг.

ШЭНЭ ТААБАРИНУУД

Ой соо обоохой борсо
(*шоргоолзоной бута*).
Талхан булхар соо
татаһан мяхан
(*бууза*).
Шубуун һүүлтэй
зантуули
тэртэдүүлээд шурд гээ,
тээ тэндэ тонтогоолнуудые
тэхэрижэ мухаритар
мүргөө.
(*Һур харбаха*).
Улха сулха модон,
Удхаха модон,
Хонхо ёнхо модон,
Хоморой модон.
(*Модон шанага*).
Газар эльгэтэй,
Гадар өөхэтэй,
Гансаһаа газар дүүрэдэг,
Олонһоо олзо дүүргэдэг.
(*Гахай*).
Хабтагархан хүшэгэ
дээрэ
Хурбаа юртэмсэ
багташабз.
(*Дэлхэйн карта*).
Шала модон,
Шантагар модон,
Жороо улаанай унаа
болодог
(*Сана*).
Бар тайгада байратай,
Тайгын эзэн алдартай,
Хүйтэндэ хүдэр нойроор
унтадаг,
Хүн шэнги хүл дээрээ
ябадаг.
(*Баабгай*).

Б. НАМСАРАЙН.

ХОЁР ОНТОХОН

ЭЛЕЭ

Хангил үндэр Хан тэнгэри уулын орьёл һайхан орой дээрэнь гайхалтай һайхан галбарас модон ургажа, найман зүгэй һэбшээндэ найгалзахадажа байдаг ха. Үбшэн хүниие эдэгээхэ шадалтай урэ, һайхан жэмэсүүд энэ модондо ургадаг. Үндэр ехэ тэнгэриин үүлэн дээгүүр ниидэдэг хүсэтэ бүргэд шубууд лэ хүрэжэ тэндэ ошодог юм.

Хангай хадын оройн хатуу шэлдэн шэнэһэндэ Одон соохор бүргэд оложо байраяа түхеэрбэ. Нэгэтэ тэрэнэй һамган үбдэжэ. Одон соохор бүргэд галбарас модоной жэмэс абажа ерэхыень элеэ шубууе эльгээбэ.

Арайхан гэжэ уулын орой хүрэжэ, галбарас модоной жэмэс абаад, бусажа ябахадань, харанхы һүни болобо. Тужын модон дээгүүр ниидэжэ ябатарнь тушаан боложо, доороһоонь шара шубуун «һүү» гэжэ һүүхиржэрхибэ. Сошоһон элеэ аман соогоо абажа ябаһан жэмэсээ алдажархиба.

Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо элеэ шубуун алдаһан жэмэсээ бэдэрэн хараашалжа, газар дээгүүр эрьен тойрон элижэ ябадаг болоһон юм гэхэ.

* * *

ҮНЭГЭН БА ГҮРӨӨҺЭН

Нэгэ үнэгэн үргэн талаар хулганаашалжа ябатараа, гүрөөһэнтэй уулзаба ха.

— Шэлын оройдо тобойжо харагдаһаар ши үни удаан болоболши. Хүлнүүдшни хубхай утанууд аад, газар хороохогүй амитан хаш, — гэбэ үнэгэн.

— Юу хэлэнэ гээшэбши, минии харайн гүйхэдэ, газар эбхэрһэндэл ойро болодог лэ.

— Юун тиимэ хурдан хүл шамда байба гээшэб даа.

— Тиигээ һаа хурданаа туршажа урилдаад үзэе.

— Зай, урилдая.

Тиигэжэ тэрэ хоёр урилдаха болобод.

Ан арьяатанай аха заха болохо арсалан урилдаха болоһон эдэ хоёрто иигэжэ хэлэбэ.

— Хэнтнай түрүүлэн ерэнэб, тэрээндэ гал шарахан үнгэтэй гоё һайхан арһа үршөөхэб. Хэн хожомдожо ерэнэб, тэрэтнай боро хүрбэдхэ һорһон арһатай ябуужаг.

Хэзээшье арга мэхээ гаргажа ябадаг үнэгэн гэнэн хонгор гүрөөһэндөө иигэжэ дурадхаба: «Нэгэ модо газар урилдахабди. Дундань нэгэ гүбээ байха ушартай. Гүбээгэй саада бооридохи һаглагар бургааһан хүрэтэр урилдахабди».

Гүрөөһэншье зүбшөөбэ ха. Харин үнэгэн өөрынгөө нэгэ хани үнэгэндөө ошожо туһалхыень гуйба.

— Минии боро гүрөөһэнтэй урилдажа эхилхын урда тээ ши гүбээгэй саада тээхи тэмдэг бургааһанай саана ороод хүлеэжэ байхаш.

Урилдаха үдэршье боложо, гүрөөһэн, үнэгэн хоёр бэеэ зэһээд гарабад. Арсаланай һабараараа зангахатайнь хамта тэдэ хоёр даб гэлдэн гүйлдэшэбэд. Гүрөөһэншье ниидэһэн мэтээр шуумайшаба. Харин үнэгэн гээгдэд гээд ябатараа, хажуу тээшээ халба һүрэн нүхэ руугаа орошобо.

Түрүүлбэб гэжэ баярлаһан гүрөөһэнэй гүбээ дабан, тэмдэг бургааһанда ерэхэдэнь, нүгөө үнэгэн урдаһаань угтаба.

Иигэжэ үнэгэн гүрөөһые мэхэлжэ, алтан шара арһатай болоһон гэхэ.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Манай адрес, телефон[...]

г. Улан-Удэ, ул. Лен[...] 35. Телефоны: редактора [...] 51-54. приёмная — 54[...], зам. редактора — 68-08, [...] редактора — 62-62, отв. [...]ретаря — 50-52, секретар[...] — 66-76, отделы: парт[...] жизни — 60-91, сель[...] хозяйства — 64-36, [...] пропаганды и агитаци[...] 56-23, промышленности [...] строительства — 61-35, [...]ветского строительства [...]та — 69-58. культуры [...] школ — 60-21, писем и [...] селькоров — 67-81, [...]мацини — 34-05, общест[...]ная приёмная — 56-62, [...]шинное бюро — 57-63, [...]толаборатория — 33-61.

«БУРЯАД ҮНЭН» 1974 оной декабриин 14. 4-дэхи хуудаһан. Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-00691. Заказ № [...]